

Danmark, Grønland & Færøerne:

Kongeriget Danmarks Strategi for Arktis 2011–2020

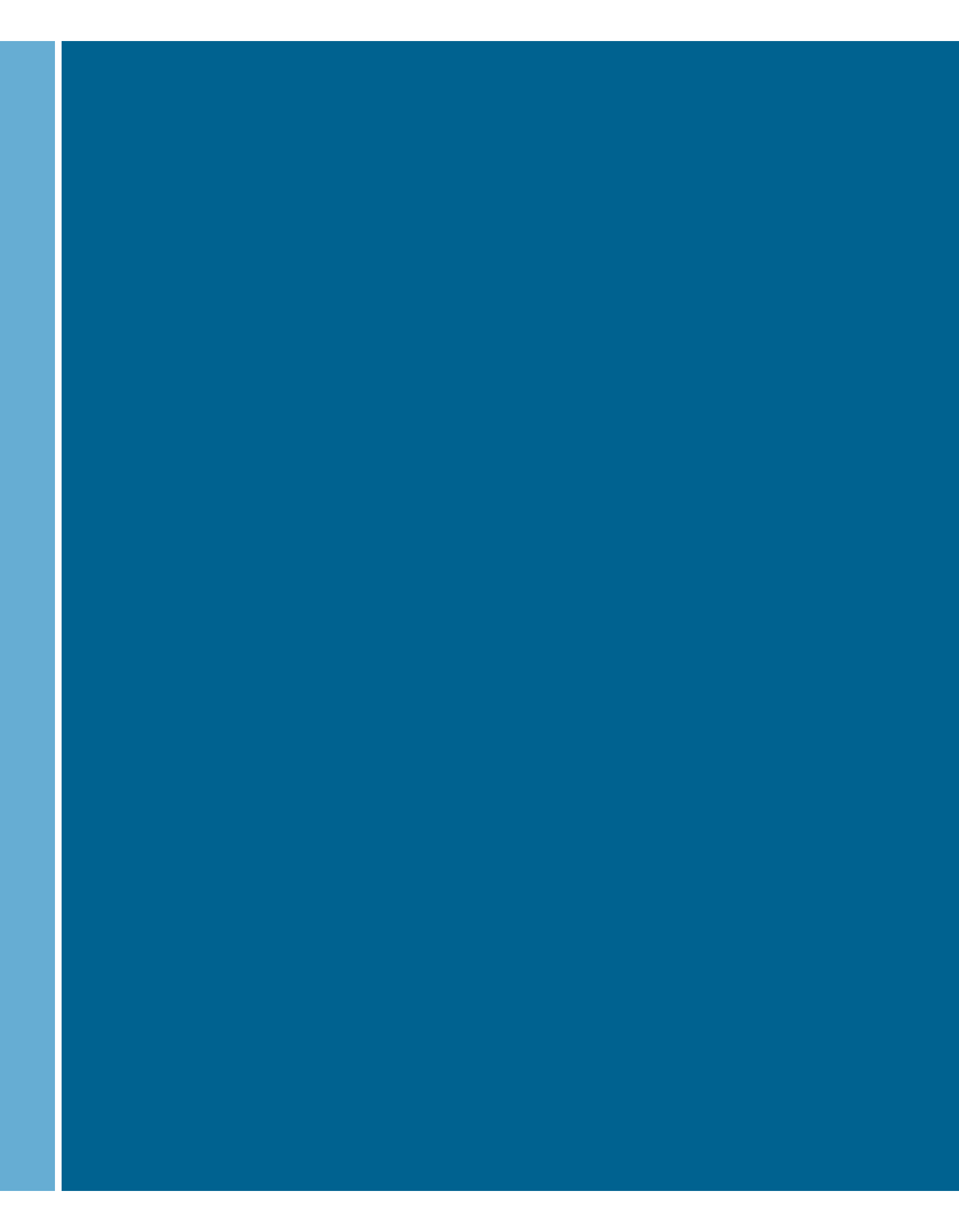
Foto: Per Arnesen

Danmark, Grønland & Færøerne:

Kongeriget Danmarks Strategi for Arktis 2011–2020

Indhold

FORORD	7
1. INDLEDNING	9
1.1. En verdensdel åbner sig	9
1.2. Fælles strategi for Arktis	10
2. ET FREDELIGT OG SIKKERT ARKTIS	13
2.1. Grundlag for fredeligt samarbejde med vægt på FN's Havretskonvention	13
2.2. Styrket maritim sikkerhed	16
2.3. Suverænitetshåndhævelse og overvågning	20
3. SELVBÆRENDE VÆKST OG SAMFUNDSMÆSSIG BÆREDYGTIGHED	23
3.1. Høje standarder for udnyttelse af råstofforekomster	24
3.2. Udnyttelse af vedvarende energipotentialer	30
3.3. Bæredygtig udnyttelse af levende ressourcer	31
3.4. Stærkere integration i international handel	33
3.5. Videnbaseret vækst og udvikling	35
3.6. Arktisk samarbejde om sundhed og social bæredygtighed	40
4. UDVIKLING UNDER RESPEKT FOR ARKTIS' SÅRBARE KLIMA, MILJØ OG NATUR	43
4.1. Bedre viden om konsekvenserne af klimaændringer i Arktis	43
4.2. Beskyttelse af miljø & biodiversitet	45
5. TÆT SAMARBEJDE MED VORE INTERNATIONALE PARTNERE	49
5.1. Globale løsninger på globale udfordringer	49
5.2. Styrket regionalt samarbejde	51
5.3. Aktiv bilateral interessevaretagelse	54
6. GENNEMFØRELSE OG OPFØLGNING	57

Forord

Kongeriget Danmark er centralt placeret i Arktis. De tre Rigsdele – Danmark, Grønland og Færøerne – deler en række værdier og interesser og har alle et ansvar i og for det arktiske område. Arktis udgør en væsentlig del af den fælles kulturarv, og Arktis er hjemsted for dele af Kongerigets befolkning.

Kongeriget og dets befolkninger har over en periode på flere hundrede år udviklet moderne og bæredygtige samfund baseret på demokratiske principper. Udviklingen har berørt alle samfundssektorer – lige fra uddannelse, sundhed, forskning til miljø, erhverv og skibsfart. Samtidig sker i dag store og gennemgribende forandringer i Arktis. På grund af klimaforandringerne og den teknologiske udvikling bliver store økonomiske potentialer mere tilgængelige.

Det er vores fælles mål, at Arktis og det foreliggende potentiale skal udvikles for at fremme selv bærende vækst og samfundsmæssig bæredygtighed. Udviklingen skal først og fremmest ske til gavn for indbyggerne i Arktis, og den skal gå hånd i hånd med beskyttelsen af det arktiske miljø.

Med de nye muligheder følger således også nye udfordringer. Arktis skal forvaltes internationalt på basis af internationale retsprincipper for at sikre et fredeligt, sikkert og samarbejdende Arktis. Hensigten med denne strategi er, på basis af det allerede stærke engagement i Arktis, at styrke grundlaget for et hensigtsmæssigt samarbejde om de mange nye muligheder og udfordringer, Arktis står over for.

Kongeriget er allerede en aktiv og seriøs aktør i det strategisk vigtige internationale samarbejde om fremtidens Arktis og lægger i den sammenhæng stor vægt på at skabe gennemsigtighed om og forståelse for samarbejdet.

Regeringen, Færøernes Landsstyre og Naalakkersuisut har i Kongerigets strategi for Arktis 2011-2020 beskrevet de vigtigste muligheder og udfordringer, som de tegner sig for Arktis i dag og i den nære fremtid, og har på den baggrund opstillet fælles politiske målsætninger.

Vi vil arbejde for det fælles overordnede mål, at skabe en fredelig, velstående og bæredygtig fremtid for Arktis, i tæt samarbejde i Kongeriget og med vore internationale partnere.

Udenrigsminister
Lene Espersen

Lagmand
Kaj Leo Holm Johannesen

Formand for Naalakkersuisut
Kuupik Kleist

1. Indledning

1.1. EN VERDENSDEL ÅBNER SIG

Et at de mest markante globale forhold over de seneste 10 år er de omfattende ændringer af den arktiske region. Verden har igen vendt opmærksomheden mod Arktis, denne gang især på grund af klima-effekterne i Arktis, det økonomiske potentiale i regionen og de geopolitiske implikationer af forandringerne i Arktis. Den politiske, økonomiske og sociale udvikling er allerede i fuld gang, herunder med opblomstringen af demokratiske avancerede samfund, og fremtidens Arktis vil blive radikalt anderledes, end den virkelighed vi kender i dag.

Opvarmningen i Arktis sker hurtigere end noget andet sted på kloden, og gennemsnitstemperaturen i Arktis har i det første tiår af det 21. århundrede overgået alle tidligere målinger. Havisens udbredelse er blevet stadigt mindre, og afsmeltningen fra Grønlands indlandsis og andre arktiske iskapper bidrager mere og mere til globale havstigninger. Klimaændringerne har omfattende konsekvenser for de globale, regionale og lokale klima- og miljøforhold og kræver markant global handling.

De arktiske og det globale samfund stilles over for både nye udfordringer og nye muligheder.

Klimaændringerne giver *nye udfordringer* for befolkningerne i Arktis og skaber pres

på naturen og miljøet. Opvarmningen vil ikke mindst kunne ændre grundlaget for indbyggernes levevilkår og de oprindelige arktiske befolkningers kulturer. Hertil kommer, at udnyttelse af levende ressourcer spiller en helt central rolle i Arktis, hvorfor ændringer i f.eks. fiskebestandes produktivitet og udbredelse har stor betydning for samfundsøkonomien. Gletsjere i Arktis og Grønlands indlandsis bidrager mere og mere til globale havstigninger, og arktiske ændringer og dynamikken i arktiske systemer er afgørende for den globale klimaudvikling. De har således betydning bl.a. for klimatilpasningsindsatsen på globalt plan og dermed også for alle dele af Kongeriget. Øget økonomisk aktivitet og en fornyet geopolitisk interesse for Arktis, medfører en række centrale udfordringer i forhold til sikring af en stabil, fredelig og sikker region præget af dialog, forhandling og samarbejde.

Klimaændringerne og den teknologiske udvikling åbner samtidig *nye muligheder* for Arktis. Blandt andet i form af øget adgang til udvinding af olie, gas og mineraler, men også nye skibsruiter, der kan reducere omkostningerne og CO₂-udledningen ved fragt mellem verdensdelene. Det skønnes, at Arktis kan indeholde op mod 30 pct. af verdens ikke-fundne gasressourcer og ca. 10 pct. af de ikke-fundne olieressourcer, og at skibe på ruten mellem Østasien og Vesteuropa vil kunne spare over 40 pct. af distancen og brændstofudgifter ved

besejling af den nordlige sørute nord om Sibirien frem for den sydlige rute gennem Suez-kanalen. Klimaændringerne vil desuden kunne give adgang til nye fiskeområder i Arktis, hvor stigende havtemperaturer kan trække fiskeri med sig mod nord. Erhvervs mulighederne i Arktis er enorme, ikke mindst for grønlandsk, færøsk og dansk erhvervsliv, der allerede i stort omfang besidder de kompetencer, som vil blive langt mere efterspurgt i takt med udviklingen i den arktiske region.

Samlet kan vi forvente et mangesidet aktivitetsboom i Arktis over de kommende årtier. De nye muligheder og udfordringer skal håndteres proaktivt - med omtanke,

FAKTA OM ARKTIS

Arktis dækker mere end en sjettedel af jordens samlede landmasse, hvortil kommer det Arktiske Ocean som de arktiske kyststater grænser op til. I modsætning til Antarktis, som også har forholdsvis lave temperaturer året rundt, er den arktiske region befolket af mennesker, heriblandt mere end 30 forskellige oprindelige folk såsom Inuit, der har sit udgangspunkt i Thulekulturen. Arktis har et særegent dyreliv som i vidt omfang knytter sig til havet, herunder havpattedyr som sæler, hvaler og hvalros.

med langsigtet ansvarlighed og i respekt for de arktiske samfund, de arktiske oprindelige folks rettigheder og det arktiske klima og miljø. Fundamentet for fremtidens Arktis skabes nu. Kongeriget skal spille en hovedrolle i fremtidens internationale samarbejde herom.

1.2. FÆLLES STRATEGI FOR ARKTIS

Kongeriget består af tre rigsdeler - Danmark, Færøerne og Grønland – og er i kraft af Grønland centralt placeret som en kyststat i Arktis. Det indebærer særlige rettigheder og pligter i regionen. Både Færøerne og Grønland har i dag omfattende selvstyre og delingen af de lovgivnings- og forvaltningsmæssige kompetencer mellem Kongerigets tre rigsdeler stiller krav om godt samarbejde og en fælles strategi for at møde mulighederne og udfordringerne i Arktis.

Færøerne og Grønland har haft hjemmestyre fra henholdsvis 1948 og 1979. Hjemmestyreordningerne er løbende blevet moderniseret, senest ved overtagelses- og fuldmagtslovene fra 2005 for Færøernes vedkommende og lov om Grønlands Selvstyre fra 2009. En meget stor del af de forvaltningsområder, der er centrale i en arktisk sammenhæng, er anliggender, der hører under de færøske henholdsvis de grønlandske myndigheder.

TERMINOLOGI

I strategien anvendes terminologien "Kongeriget" og "Rigsfællesskabet" for såvel de formelle relationer mellem Danmark, Grønland og Færøerne som i en bredere og mere uformel betydning. Naalakkersuisut er i medfør af selvstyreloven for Grønland betegnelsen for det grønlandske landstyre (regering).

Kongeriget dækker således over en betydelig politisk diversitet og rummer også en kulturel forskellighed.

Kongerigets arktiske strategi tilsigter ingen ændringer i den kompetencedeling, der findes mellem Danmark, Færøerne og Grønland, herunder ansvaret for overtagne sagsområder og disses finansiering. Uanset rigsdelenes individuelle særpræg har Kongeriget fælles interesse i håndtering af de udfordringer og udnyttelse af de muligheder, som følger af den arktiske regions hastigt ændrede grundvilkår og den stigende interesse fra omverdenen. Et af de områder Grønland har overtaget, er råstofområdet. Beslutninger om udvikling, efterforskning og udvinding af råstoffer i Grønland træffes af de grønlandske myndigheder. Indtægterne fra råstofaktiviteter vil dog kunne komme både den grønlandske og den danske befolkning til gode, da der, jfr. selvstyreloven for Grønland, vil ske en reduktion af statens tilskud i takt med sådanne indtægter fra råstofområdet.

En strategi for den arktiske region er først og fremmest en strategi for en udvikling til gavn for indbyggerne i Arktis - under inddragelse af fælles interesser bl.a. i relation til internationale aftaler og regionale og globale problemstillinger. En sådan udvikling indbefatter grundlæggende respekt for de arktiske folks rettigheder til udnyttelse af egne ressourcer og udvikling på grundlag heraf samt respekt for de arktiske oprindelige folks kultur, traditioner og levevis samt fremme af deres rettigheder. Danmarks og Grønlands samarbejde om arktiske oprindelige folk går tilbage til 1973, hvor *Arctic Peoples' Conference* på Christiansborg blev startskuddet til oprindelige folks internationale organisering.

Samarbejdet mellem Danmark og Grønland er medvirkende til at skabe nye muligheder for de arktiske oprindelige folk. Grønlands selvstyre, naturressource-

forvaltning, klimapolitikken, miljøpolitikken og bevarelse af kulturværdier er et forbillede til inspiration for mange af verdens oprindelige folk. Denne situation udgør et væsentligt element i Kongerigets internationale arbejde med at fremme oprindelige folks rettigheder og aspirationer. Danmark og Grønland vil fortsætte det konstruktive samarbejde for at styrke oprindelige folks ret til kontrol med egen udvikling og egen politiske, økonomiske, sociale og kulturelle situation.

Det er et centralt mål for Grønland, Færøerne og Danmark, at beslutninger vedrørende forvaltning og anvendelse af ressourcer og beskyttelse af miljøet træffes i overensstemmelse med internationale forpligtelser, er baseret på den bedste videnskabelige rådgivning, og støtter op om sunde, produktive og selv bærende samfund. På basis af det gode samarbejde internt i Kongeriget skal politikker og virkemidler indrettes herpå i et nært samarbejde med øvrige arktiske nationer og med andre aktører med interesse i Arktis.

Udgangspunktet for denne strategi er *internationalt* forankret i Arktisk Råd erklæring samt i Ilulissat-erklæringen fra 2008, med hvilken kyststaterne i Det Arktiske Ocean politisk forpligtede sig til at sætte forhandling og samarbejde i højsædet for håndtering af uoverensstemmelser, udfordringer og muligheder i Arktis, og dermed forhåbentlig én gang for alle aflivede mytterne om et kapløb mod Nordpolen.

Kongerigets sikkerhedspolitiske tilgang til Arktis tager udgangspunkt i en overordnet målsætning om at forebygge konflikter, undgå militarisering af Arktis, og aktivt at medvirke til at bevare Arktis som en region præget af tillid, samarbejde og partnerskaber til fælles gavn.

I et ligeværdigt samarbejde mellem rigsdelerne vil Kongeriget overordnet arbejde for:

- Et fredeligt og sikkert Arktis
- med selv bærende vækst og samfundsmæssig bæredygtighed
- under respekt for Arktis' sårbare klima, miljø og natur
- i et tæt samarbejde med vore internationale partnere.

Den grønlandsk-danske rapport "Arktis i en brydningstid" fra maj 2008 og målsætningerne indeholdt heri er fortsat et væsentligt grundlag for Kongerigets mangeartede aktiviteter i Arktis.

Formålet med denne strategi er at stille skarpt på Kongerigets strategiske prioriteter for den fremtidige udvikling i Arktis frem mod 2020. Sigtet er at styrke Kongerigets samlede position som aktør i Arktis.

Foto: Polfoto

2. Et fredeligt og sikkert Arktis

- Folkeretten og etablerede samarbejdsfora udgør et solidt grundlag for konfliktløsning og konstruktivt samarbejde om udviklingen i Arktis. Kongeriget skal være med til at forme fremtidens samarbejde om fælles udfordringer og de nye muligheder i Arktis.
- Sikkerhed til søs er en fundamental prioritet. De ekstreme arktiske forhold kræver forebyggende tiltag vedr. bl.a. uddannelse og skibes sikkerhed samt regionalt samarbejde om eftersøgnings- og redningstjeneste.
- Forsvaret har vigtige opgaver i Arktis, herunder suverænitets håndhævelse, og lægger i opgaveløsningen vægt på tillidsskabelse og samarbejde med arktiske partnerlande.

Klimaændringerne og stigende global efterspørgsel efter olie og gas har medført markant øget international interesse for Arktis, og kyststaterne i Det Arktiske Ocean har øget bestræbelserne på at sikre sig rettigheder til den for størstedelen endnu uudforskede arktiske undergrund. Samtidig er der udsigt til, at der i en større del af året vil være mulighed for at besejle såvel Nordøstpassagen som Nordvestpassagen. Den øgede strategiske interesse og aktivitet i det arktiske område nødvendiggør fortsat prioritering af velfungerende folkeretlige rammer for fredeligt samarbejde, et særligt behov for styrket maritim sikkerhed samt vedholdende fokus på at fastholde Arktis som region præget af fred og samarbejde.

2.1. GRUNDLAG FOR FREDELIGT SAMARBEJDE MED VÆGT PÅ FN'S HAVRETSKONVENTION

Den stigende internationale interesse for Arktis har medført øget fokus på den retlige regulering i området. Arktis er imidlertid ikke et retstomt område. Arktis har været beboet i tusinder af år, i modsætning til Antarktis der er ubeboet. Områderne i Arktis under national jurisdiktion er reguleret af kyststaternes lovgivning. Arktis er desuden omfattet af en række folkeretlige regler, herunder særligt FN's Havretskonvention af 1982, der indeholder detaljeret regulering af eksempelvis sejlsadsrettigheder og forvaltning af ressourcer.

I anerkendelse af de væsentlige forandringer, som Arktis står over for, arrangerede Danmark og Grønland en konference i Ilulissat i maj 2008 for de fem kyststater

i Det Arktiske Ocean. Formålet med konferencen var at bekræfte disse fem kyststaters ansvar for at varetage udviklingen i Arktis. Konferencen mundede ud i Ilulissat-erklæringen, hvori de fem kyststater i Det Arktiske Ocean forpligtede sig til at forankre det tætte samarbejde om udviklingen i Arktis i folkeretten. De fem kyststaters samarbejde vedrører områder som eksempelvis søredning, kontinentalsokkelkrav og miljøbeskyttelse.

Selvom den eksisterende folkeretlige regulering, herunder særligt FN's Havretskonvention, udgør et solidt fundament for kyststaternes samarbejde om udviklingen i Arktis, kan der løbende vise sig behov for mere detaljeret regulering af særlige sektorer. Et eksempel på sådan regulering er aftalen om eftersøgning og redning vedtaget på Arktisk Råds udenrigsministermøde i maj 2011 i Nuuk.

FN's Havretskonvention af 1982 er det globale folkeretlige instrument i forhold til havet omkring Arktis, idet konventionen definerer staters rettigheder og ansvarsområder i forhold til deres anvendelse af verdenshavene. Danmark ratificerede havretskonventionen på Rigsfællesskabets vegne den 16. november 2004 og konventionen er til dato ratificeret af 161 stater. Af de fem kyststater i Det Arktiske Ocean har alene USA (endnu) ikke tiltrådt FN's Havretskonvention, men dele af konventionen er udtryk for retssædvane og dermed også bindende for lande, der ikke deltager i konventionen. Desuden har USA ved *Presidential Directive* af 9. januar 2009 anerkendt konventionen særlig som middel til løsning af grænse-spørgsmål vedrørende kontinentalsoklen i Arktis.

ILULISSAT-ERKLÆRINGEN

Ilulissat-erklæringen er en skelsættende politisk erklæring om Arktis' fremtid. Den blev vedtaget i Ilulissat i Grønland d. 28. maj 2008 af ministre fra de fem kyststater i Det Arktiske Ocean – Danmark/Grønland, Canada, Norge, Rusland og USA. Ilulissat-erklæringen sender et stærkt politisk signal om, at de fem kyststater vil handle ansvarligt, når det gælder den fremtidige udvikling i Polarhavet. Staterne har politisk forpligtet sig til at løse uoverensstemmelser og overlappende krav gennem forhandlinger. De fem lande bekræftede samtidig, at de vil styrke deres samarbejde på vigtige områder. Det gælder både det brede samarbejde, som finder sted i bl.a. Arktisk Råd og FN's Søfartsorganisation (IMO). Og det gælder det praktiske daglige samarbejde om bl.a. eftersøgning og redning, miljøbeskyttelse og sejlads-sikkerhed.

Det følger af FN's Havretskonvention, at kyststater har adgang til at oprette en eksklusiv økonomisk zone. I denne zone har kyststaten eksklusiv ret til efterforskning og udnyttelse af de naturlige ressourcer i havet samt på havbunden og dens undergrund samt til enhver anden økonomisk udnyttelse. Kyststaten kan også håndhæve miljøjurisdiktion i zonen. Den eksklusive økonomiske zone kan maksimalt udstrækkes til 200 sømil (ca. 370 km). Danmark og Grønland har en eksklusiv økonomisk zone, mens der indtil videre ikke er erklæret en eksklusiv økonomisk zone i Færøernes fiskeriterritorium.

En kyststat har i medfør af artikel 76 i FN's Havretskonvention mulighed for at udvide sin kontinentalsokkel ud over de 200 sømil, hvis den, inden 10 år efter at konventionen er trådt i kraft for dens vedkommende, over for Kommissionen for Kontinentalsoklens Grænser (CLCS), der er nedsat i medfør af konventionen, kan dokumentere, at en række videnskabelige kriterier er opfyldt. Kyststaten kan dermed få retten til de levende og ikke-levende ressourcer på og under havbunden ud over 200 sømil, dog med forbehold af forpligtelsen til at yde betaling eller bidrag til Den Internationale Havbundsmyndighed i medfør af Konventionens artikel 82.

Kongeriget har således frist til 16. december 2014 til at fremlægge data og andet materiale for CLCS som grundlag for udvidelse af kontinentalsoklen ud over 200 sømil. Tidsfristen kan dog i medfør af en beslutning, truffet af konventionsparterne i 2008, i særlige tilfælde overskrides, såfremt der inden fristens udløb indsendes foreløbig information til CLCS.

For at kunne dokumentere kravet på kontinentalsoklen har Rigsfællesskabet iværksat et kontinentalsokkelprojekt, som er forankret i Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling og som ledes i

samarbejde med Færøernes Landsstyre og Naalakkersuisut, Statsministeriet, Udenrigsministeriet og Finansministeriet. Projektet har deltagelse af danske, færøske og grønlandske myndigheder og videninstitutioner og har til opgave at identificere de områder, hvor krav om retten til nye havbundsområder kan fremsættes, samt at indsamle, tolke og dokumentere de nødvendige data for en kravfremsættelse over for CLCS. Kongeriget har indleveret dokumentation til CLCS for krav vedrørende to områder ved Færøerne og planlægger senest i 2014 at indgive dokumentation for tre områder ved Grønland, herunder et område nord for Grønland, der bl.a. dækker Nordpolen.

Budgettet for kontinentalsokkelprojektet indtil 2014 er på godt 350 mio. kr. fordelt over 12 år. Selve arbejdet i projektet foregår i et samarbejde mellem Jarðfeingi (Færøernes Direktorat for Geologi og Energi), Farvandsvæsenet, DTU Space (Institut for Rumforskning og -teknologi), Kort og Matrikelstyrelsen og De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS). Jarðfeingi er sammen med GEUS projektleder for den færøske del af kontinentalsokkelprojektet (hvoraf halvdelen finansieres af Færøerne) mens GEUS er projektleder for den grønlandske del, hvor også Råstofdirektoratet i Nuuk og ASIAQ (Grønlands Forundersøgelser) deltager.

Kontinentalsokkelprojektet er i udstrakt grad et eksempel på et projekt, som lader sig udføre grundet samtlige parter, herunder både Færøernes og Grønlands, store vilje og evne til at samarbejde og vilje til at få projektet i mål. Endvidere er projektet et eksempel på, hvordan forskellige institutioner kan samarbejde på tværs inden for Rigsfællesskabet og drage nytte af hinanden. Kontinentalsokkelprojektet har endvidere et godt forskningssamarbejde med andre lande, herunder det svenske Polarforsknings-

sekretariat og har udført flere dataindsamlingsstogter med dette og den svenske isbryder Oden, ligesom projektet har et godt forskningsbaseret samarbejde med Canada og Rusland.

Kongerigets krav på kontinentalsoklen vil ved en række områder overlape andre landes kontinentalsokkelkrav. Der er tæt samarbejde med de øvrige kyststater i Det Arktiske Ocean om at løse de udestående grænsedragningsspørgsmål uden for 200 sømil. Som fremhævet i Ilulissat-erklæringen vil grænsedragningsspørgsmålene i Arktis blive løst i overensstemmelse med folkeretten.

Ud over den maritime grænsedragning har Kongeriget et udestående suverænitetsspørgsmål vedrørende Hans Ø. Både Kongeriget og Canada hævder suverænitet over øen. I september 2005 enedes Danmark/Grønland og Canada om en fælles erklæring vedrørende Hans Ø, og der pågår jævnligt konsultationer om øen. Indtil der er fundet en permanent løsning på spørgsmålet, bliver uenigheden håndteret professionelt, som det bør ske mellem to nabolande og tætte allierede.

- Kongeriget vil arbejde for fredeligt samarbejde mellem kyststaterne i Det Arktiske Ocean i overensstemmelse med Ilulissat-erklæringen.

- Kongeriget vil videreudvikle den konkrete folkeretlige regulering af Arktis på områder, hvor der er behov.
- Kongeriget vil søge udestående grænsedragningsspørgsmål løst og aktivt arbejde for at nedbringe sagsbehandlingstiden for Kommissionen for Kontinentalsoklens Grænser for dermed at sikre større sikkerhed om kyststaternes kontinentalsokkelkrav i Arktis.
- Kongeriget vil fortsætte arbejdet i Kontinentalsokkelprojektet for at fremme sine krav i medfør af FN's Havretskonvention.

KONTINENTALSOKKELPROJEKTET I PRAKSIS

Rigsfællesskabet har siden 2006 som led i kontinentalsokkelprojektet gennemført en række ekspeditioner i Det Arktiske Ocean. En fællesnævner for ekspeditionerne er et tæt samarbejde med andre lande. Også Canada, Rusland og USA foretager i disse år videnskabelige undersøgelser i Det Arktiske Ocean med henblik på en udvidelse af disse landes kontinentalsokkel. Rigsfællesskabets ekspeditioner "LORITA" (2006), "LOMBAG" og "LOMGRAV" (2009) var eksempelvis baseret på canadisk logistik. LOMROG I og II togterne i henholdsvis 2007 og 2009 blev gennemført med den svenske isbryder Oden i samarbejde med Sverige og Canada. I 2007 blev togtet i en periode støttet af en russisk atomisbryder. En anden fællesnævner for ekspeditionerne er, at der udover selve

indsamlingen af data relevante i forhold til kontinentalsokkelprojektet, også er lagt vægt på videnskabeligt udbytte og følgeforskning indenfor andre fagområder. Der er således blevet indsamlet iskerner, målt istykkelse, indsamlet prøver af DNA og bakterier, undersøgt geologi, oceanografi, planktonøkologi og målt akkumulering af kviksølv. Alle indsamlinger er foretaget i samarbejde med danske, grønlandske, svenske og amerikanske forskningsinstitutioner og har skabt øget viden om det Det Arktiske Oceans pladetektonik, palæoklima, fysiske oceanografi og økosystemer. Der planlægges yderligere togter i regi af kontinentalsokkelprojektet i 2011 og/eller 2012.

Kilde: Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling / www.a76.dk

Foto: Greenland Tourism

2.2. STYRKET MARITIM SIKKERHED

Skibstrafikken i Arktis stiger, herunder i farvandet omkring Grønland og Færøerne. Den mindre isudbredelse særligt i sommerhalvåret har medført betydelig vækst i skibstrafikken, herunder krydstogtssejlad til områder i Grønland, som det indtil for få år siden ikke var mulige at besejle. I 2010 anløb 43 krydstogtskibe grønlandske havne, mod 32 i 2009. Også skibsfarten i færøske farvande er øget betydeligt. Tankskibe i færøske farvande er øget med 5-6 gange i perioden 2008-2010, og 40-50 større krydstogtskibe anløber nu færøske havne årligt.

Skibsfarten udforsker nye områder stadig højere mod nord, efterhånden som isforholdene tillader det. Samtidig har priserne

på råstoffer og ikke mindst en langsigtet forventning om mangel på olie og naturgas medført øget sejlad i forbindelse med efterforskning efter og indvinding af naturressourcer. Havisens smeltning om sommeren åbner også mulighed for, at nye skibsruter gennem Nordøst- og Nordvestpassagen på sigt kan give markante besparelser i afstanden ved søtransport af varer mellem Europa og Asien. Det er vurderingen, at farvandet omkring Grønland såvel som Færøerne vil opleve en markant stigende skibstrafik i de kommende år.

Den stigende maritime aktivitet hænger tæt sammen med økonomisk udvikling i Arktis. Af hensyn til det sårbare miljø i Arktis er det vigtigt, at der bygges på en bæredygtig vækst. For skibsfarten, der

er et globalt erhverv, betyder det, at der internationalt skal sættes ind med høje sikkerhedsstandarder for skibes sejlad i Arktis. Også skibsfartspolitik er det vigtigt, at Kongeriget arbejder for at fremme skibsfart i Arktis under høje standarder, hvor international regulering sikrer, at skibene konkurrerer på ensartede rammevilkår.

På grund af de ekstreme forhold i de tyndt befolkede arktiske områder er **forebyggelse** af skibulykker helt centralt i Arktis. Uanset klimaændringer vil der fortsat skulle tages hensyn til is, lave temperaturer, ekstreme vejrforhold og risikoen for at sejle på skær. Det er derfor afgørende, at skibe bygges og udrustes, så de kan operere under disse forhold. Trods stigende intensitet vil skibstrafikken stadig være

spredt ud over et meget stort geografisk område med langt mellem havnene. Derfor vil skibe først og fremmest skulle anvende eget redningsudstyr, hvis en ulykke skulle ske, indtil de ressourcer, som de ansvarlige myndigheder råder over i området, kan blive sat ind med henblik på at hjælpe. Derfor skal der sættes ind med forebyggende initiativer, der tillader fortsat og øget sejlads i Arktis, men som samtidigt effektivt kan forebygge og begrænse skibsykker og afledte skader på natur og miljø.

Ikke mindst for *krydstogtskibe*, som sejler med mange passagerer og ofte begrænset lokalkendskab, er det vigtigt at indføre forebyggende sikkerhedstiltag. Her viser erfaringerne, at andre krydstogtskibe i nærheden er centralt for redning af menneskeliv. Kongeriget arbejder for at fremme samarbejdet om søsikkerhed i alle centrale fora, særligt i FN's søfartsorganisation (IMO), hvor der udarbejdes bindende regler for sejlads i Arktis, men også gennem styrket samarbejde i Arktisk Råd.

For at øge sikkerheden for skibe, der sejler i arktiske farvande, har Danmark indført øget havnestatskontrol af krydstogtskibe, der planlægger at sejle til Grønland. Desuden er andre lande blevet opfordret til at gøre det samme, når disse skibe anløber deres havne, inden de sejler til Arktis. Endvidere har Økonomi- og Erhvervsministeriet indgået en aftale med Naalakkersuisut om etablering af et kontaktudvalg, med det formål at sikre, at der opretholdes og udbygges et højt sikkerhedsniveau ved sejlads i grønlandske farvande, hvad enten dette sker i form af international skibstrafik eller i form af national sejlads til og fra grønlandske havne. Kontaktudvalget vil i 2011 udarbejde en fælles plan for at sikre dette.

Øget maritim trafik stiller også større krav til *infrastrukturen*, da skibsfarten har behov for støtte i form af en god infra-

struktur. Naalakkersuisut har rettet fokus på denne udfordring med nedsættelsen af Transportkommissionen af 2009 og vil i de kommende år adressere behovene på dette område bl.a. på baggrund af anbefalingerne i kommissionens betænkning fra 2011.

Opdatering af søkort vil være en vigtig faktor i regi af Rigsfællesskabet. Skibe vil fremover i større udstrækning anvende elektroniske søkort samt benytte satellitbaserede navigations-systemer som GPS, hvilket stiller skærpede krav til søkortenes præcision. Særligt er grundigt kendskab til dybdeforhold nødvendigt for at færdes sikkert til søs. Der blev i 2009 indgået en aftale mellem miljøministeren og Naalakkersuisut om en fornyelse af søkortene for Grønland, som indebærer, at søkortene for hovedparten af Sydvestgrønland (fra Kap Farvel til Uummannaq) - og dermed de mest trafikerede grønlandske farvande - vil være oprettede og digitaliserede senest i 2018. Store arealer i de grønlandske farvande vil på grund af det enorme havområde også efter 2018 være uopmålte, samtidig med at stadig større områder bliver tilgængelige for sejlads i takt med isafsmeltning. Af hensyn til søsikkerheden vil Kongeriget desuden fortsat prioritere arbejdet i den Internationale Hydrografiske Organisation (IHO), herunder i den regionale kommission vedrørende Arktis, som blev etableret i 2010.

Tilsvarende understøttes den maritime sikkerhed ved at sikre tilgængelighed af pålidelige informationer om vejr, hav og is. Den Grønlandske Istjeneste ved Danmarks Meteorologiske Institut blev etableret i 1959 som en effekt af M/S "Hans Hedtofts" forlis. Tjenestens hovedopgave har hidtil været at kortlægge isforholdene i Kap Farvel området af hensyn til sikker sejlads for fragtskibene mellem Grønland og Danmark. På grund af de ændrede klimatiske forhold og ændret udbredelse af havisen i de grønlandske farvande er sej-

ladsmønstret for transportskibene imidlertid ændret markant. Kombineret med den stigende krydstogtsejlads og olieeffterforsknings-aktivitet er der behov for intensiveret is- og vejrvarslingsberedskab længere mod nord ved såvel Vest- som Østgrønland. Det vil derfor være en prioritet, at den eksisterende istjeneste tilpasses de nye øgede krav til observation, forecasting og formidling af isforholdene i grønlandske farvande.

Også styrket *overvågning* af skibstrafikken i Arktis vil bidrage til bedre forebyggelse af ulykker og koordinering af redningsindsatserne. Samtidig giver det større mulighed for at gribe ind over for skibe, inden det kan udvikle sig til en ulykke. Skibe, der sejler til Grønland skal allerede melde til det såkaldte GREENPOS meldesystem, der pålægger skibe, som befinder sig i grønlandsk farvand, løbende at indrapportere deres position til Grønlands Kommando, og større skibe sender allerede deres positioner gennem det satellitbaserede system LRIT. Overvågningen forventes bl.a. at kunne forbedres ved anvendelse af ny teknologi med satellitmodtagelse af skibenes AIS-signaler (Automatisk Identifikationssystem), da næsten alle større skibe er udstyret med AIS.

Den færøske søfartsadministration følger udviklingen på internationalt plan og varetager, i kraft af Færøernes status som associeret medlem i IMO, færøske interesser ved IMO. Med indførelse af AIS og LRIT, som er baseret på obligatoriske IMO-krav, har det været muligt at forbedre overvågningen af udenlandske og færøske skibe i færøske farvande. Herudover er der etableret et samarbejde mellem Danmark, Grønland, Færøerne, Norge og England om gensidig udveksling af AIS-data i den Nordatlantiske region.

Såvel Færøerne som Grønland har i en årrække helt eller delvist haft ansvaret for havmiljøovervågning og forurenings-

bekæmpelse på søterritoriet. Færøerne har herudover ansvaret for eftersøgning og redningstjenesten. Også vedrørende løsning af disse opgaver vil der være behov for styrket viden- og erfaringsudveksling og samarbejde i lyset af stigende aktivitet i regionen.

- Kongeriget vil fremme samarbejdet med andre arktiske stater og andre centrale lande med markante søfartsinteresser om væsentlige skibsfartspolitiske emner vedrørende Arktis, herunder søsikkerhed. Samarbejde med andre arktiske stater skal understøtte en bæredygtig maritim vækst bl.a. ved at etablere et bedre vidgrundlag om sejlads i Arktis.
- Kongeriget vil styrke konkrete forebyggende tiltag for at forbedre sikkerheden ved sejlads i Arktis. Dette indebærer særligt bestræbelser, i samarbejde med de øvrige arktiske stater, for vedtagelse i IMO af en obligatorisk Polarkode, der sikrer et højt sikkerhedsniveau i grønlandske farvande uanset skibenes nationalitet og for, at der stilles krav til, at besætningerne har de fornødne kompetencer til sejlads i arktiske farvande.
- Der arbejdes for, at polarkoden i IMO-regi skal indeholde krav til krydstogtskibe om at koordinere deres sejlads med redningsberedskabet, herunder andre krydstogtskibe, så disse kan gå til undsætning, hvis der skulle ske en søulykke. Kongeriget vil i Arktisk Råd arbejde for at etablere viden om

krydstogt-rederiernes egne sikkerhedsstandarder for sejlads i Arktis med henblik på at fremme "best practices" for krydstogtskibes sejlads i Arktis, samt overveje behovet for øget fokus på havnestatskontrol inden krydstogtskibe sejler til Arktis.

- Kongeriget vil fortsætte udarbejdelsen af nye søkort for Grønland for at undgå skibssulykker i grønlandske farvande og understøtte råstofaktiviteter. Kongeriget vil bl.a. understøtte opmålingen af de grønlandske farvande og samarbejdet med de øvrige kyststater i Det Arktiske Ocean indenfor den arktiske hydrografiske kommission. Den maritime sikkerhed skal endvidere understøttes ved at sikre tilgængelighed af pålidelige informationer om vejr, hav og is i samarbejde med de øvrige arktiske stater, styrke information om sejlads i grønlandske farvande og skærpe havnestatskontrollen med skibe, der sejler til Arktis, og arbejde for international udbredelse heraf.
- Kongeriget arbejder for at indføre bindende globale regler og standarder for sejlads i Arktis og det er højt prioriteret at opnå enighed om en global regulering af skibstrafikken gennem IMO, jfr. Ilulissat-erklæringen. Skulle det vise sig, at der ikke kan opnås enighed om globale regler vil Kongeriget under hensyntagen til det særligt sårbare arktiske miljø og de særlige sikkerhedsmæssige udfordringer overveje at gennemføre ikke-diskriminerende regionale sikker-

heds- og miljøregler for sejlads i Arktis i samråd med de øvrige arktiske stater og under hensyntagen til international ret, herunder Havretskonventionens bestemmelser om sejlads i isfyldte farvande.

- Kongeriget vil arbejde for at styrke samarbejdet med nabolande om overvågning, eftersøgning og redningstjeneste, herunder understøtte implementeringen af den fælles-arktiske samarbejdsaftale om styrket koordination og informationsudveksling i forbindelse med eftersøgnings- og redningstjeneste, indgået i regi af Arktis Råd i maj 2011.
- I lyset af den tætte sammenhæng mellem den stigende maritime aktivitet og den økonomiske udvikling i Arktis vil indsatsen blive styrket for at inddrage grønlandske borgere i opgaveløsningen omkring den maritime sikkerhed, eksempelvis inden for søopmåling, farvandsafmærkning samt eftersøgning og søredning, evt. ved etablering af en frivillig kystredningstjeneste.
- Kongeriget vil undersøge behovet for etablering af nye skibsruiter, samt gennemføre disse i det omfang det fremmer sikkerheden til søs og beskyttelse af havmiljøet. Der er herunder behov for at etablere anerkendte ruter i færøske farvande for både krydstogtskibe, tankskibe og andre skibe af hensyn til sikkerheden og miljøet.

SEJLADS VED GRØNLAND

Der er mange forskellige maritime aktiviteter i de grønlandske farvande. Særligt krydstogtturismen er steget markant: Fra 15.654 passagerer i 2004 til 30.271 passagerer i 2010. Der er

også en stigende aktivitet af skibe, der anvendes til olieeftersøgning og havundersøgelser, ligesom sejlads med henblik på udskibning af mineraler med bulkskibe forventes at stige markant. Derudover er

der betydelig lokal trafik med fiskeskibe, persontransport, forsyning af de grønlandske byer, mv.

DE NYE SEJLRUTER

Den fortsatte afsmeltning af isen i polhavet forventes i et 10-20-årigt perspektiv at resultere i åbningen (i hvert fald i dele af året) af Nordvestpassagen over Nordamerika og Nordøstpassagen over Rusland. De økonomiske gevinster ved disse nye ruter er potentielt betydelige. Åbning af Nordvestpassagen vil reducere afstanden fra Seattle til Rotterdam med hen ved 25 pct. i forhold til ruten over Panama-kanalen. Muligheden for besejling af Den Nordlige Søroute via Nordøstpassagen vil reducere afstanden mellem Rotterdam og Yokohama med over 40 pct. i forhold til

ruten over Suez-kanalen. Endvidere vil åbningen af disse alternative ruter betyde, at den militære såvel som den kommercielle skibsfart ikke længere vil være afhængig af passage gennem det politiske ustabile Mellemøsten eller de pirateriplagede ruter gennem det Sydkinesiske Hav, Malaccastrædet og Adenbugten.

Danske pionerer: I september 2010 sejlede den isforstærkede "Nordic Barents" fra det danske rederi Nordic Bulk Carriers som det første fragtskib nogensinde via Arktis og Nordøstpassagen til Asien. Sejladser med 41.000 tons jernmalmkon-

centrat fra Kirkenes i Nordnorge til Kina var ca. 30 pct. kortere, end hvis skibet skulle have anvendt den traditionelle rute via Middelhavet og Det Indiske Ocean og foregik i tæt samarbejde med det norske Tschudi Shipping Company og de russiske myndigheder. I august 2008 sejlede det danske kabelskib "Peter Faber", bistøet af canadiske lodser, som det første kommercielle fartøj gennem Nordvestpassagen og sparede dermed 15 forlægningsdage på sin sejlads fra Japan til New Foundland med henblik på udlægning af kabler mellem Grønland og Canada.

Kilde: Hugo Ahlenius, UNEP/GRID-Arendal

POLARKODE

Polarkoden skal supplere de internationale søsikkerheds- og miljøkonventioner, der allerede finder anvendelse i Arktis, med tillægsregler om rednings-

udstyr, brandslukning, issejls og sejls i øde egne for at tage hensyn til arktiske forhold. Polarkoden skal samtidig tilgodes de skiftende betingelser, som følger

af geografi og årstid. Arbejdet pågår i den internationale søfartsorganisation IMO, og reglerne forventes at træde i kraft 2013-2014.

AFTALE OM AERONAUTISK OG MARITIM EFTERSØGNING OG REDNING

i Arktisk Råd og beredskabet i Grønland Arktisk Råd vedtog på sit udenrigsministermøde i maj 2011 en gensidig aftale om eftersøgning og redning (Search and Rescue, SAR), der har til formål at styrke koordineringen af redningsind-

satsen, så det ved en ulykke bliver muligt at få hurtig assistance fra nabolandenes redningstjeneste. Økonomi- og Erhvervsministeriet, Transportministeriet og Justitsministeriet har det overordnede ansvar for SAR-beredskabet i Grønland.

Den daglige operative ledelse varetages af Grønlands Kommando, Flyveredningstjenesten i Kangerlussuaq (Søndre Strømfjord) og Politimesterembedet i Grønland.

2.3. SUVERÆNITETS- HÅNDHÆVELSE OG OVERVÅGNING

Arktis er og skal være en region præget af fred og samarbejde. Selv om kyststaterne i Det Arktiske Ocean har et nært samarbejde, vil der fortsat være behov for at håndhæve rigets suverænitet, ikke mindst i lyset af den forventede aktivitetsstigning i regionen. Kongerigets områder i Arktis er omfattet af NATO-traktatens artikel 5 om kollektivt forsvar, men håndhævelse af rigets suverænitet er dog grundlæggende et ansvar for rigsmyndighederne. Suverænitetshåndhævelsen udøves af forsvaret ved synlig tilstedeværelse i området, hvor bl.a. overvågning er bærende for opgaven. Herudover spiller forsvaret en vigtig rolle ift. varetagelse af en række mere civilrelaterede opgaver. Indenfor hele spektret af opgaver lægger Kongeriget vægt på tillidsskabelse og samarbejde med arktiske partnerlande.

Den politiske flerårige aftale om forsvaret (forsvarsforlig 2010-2014) indebærer et forstærket fokus på forsvarets opgaver

i Arktis. Forliget omfatter overordnet fire initiativer, som skal ses i lyset af klimaændringerne og den stigende aktivitet, som forudses at ville medføre flere opgaver for dansk forsvar.

For det **første** gennemføres en effektivisering af forsvarets nordatlantiske kommandostruktur ved sammenlægning af Grønlands Kommando og Færøernes Kommando til en værnsmæssig arktisk kommando.

For det **andet** skal forsvarets evne til at kunne gennemføre operationer i arktisk miljø styrkes gennem etablering af en arktisk indsatsstyrke. Indsatsstyrken etableres ikke permanent, men udpeges ud fra forsvarets og redningsberedskabets eksisterende enheder med arktisk kapacitet eller med potentiale til at udvikle en sådan. Den arktiske indsatsstyrkes opgavekompleks forventes i afgrænsede perioder og områder at ville kunne styrke forsvarets suverænitetshåndhævelse og overvågning, bl.a. gennem øvelses-

virksomhed. Indsatsstyrken vil dog også kunne indsættes i andre situationer, for eksempel med henblik på assistance til det grønlandske samfund.

For det **tredje** gennemføres en risikoanalyse for havmiljø-området i og omkring Grønland i lyset af den forventede udvidelse af trafikmængden og aktivitetsniveauet i de arktiske områder.

For det **fjerde** gennemføres frem mod 2014 en omfattende analyse af forsvarets fremtidige opgaveløsning i Arktis, herunder muligheder og potentialer for tættere samarbejde med arktiske partnerlande omkring overvågning og lignende. Det skal endvidere undersøges, om Thulebasen kan spille en større rolle i forbindelse med forsvarets opgaveløsning i og ved Grønland i samarbejde med andre partnerlande.

Forsvaret tilstræber som andre offentlige institutioner at afspejle det omgivende samfund. Det er da også et dansk-grøn-

landsk ønske, at grønlandske borgere i større grad inddrages i forsvarets opgaveløsning og dermed også i forsvarets brede udbud af uddannelser, det være sig grunduddannelserne, civile og militære specialist- og lederuddannelser eller skræddersyede efteruddannelsesforløb på alle niveauer. Forsvaret vil derved også i høj grad kunne drage nytte af de grønlandske borgeres lokalkendskab.

- Forsvaret skal være synligt tilstede i og ved Grønland og Færøerne med henblik på suverænitets håndhævelse og overvågning. Den nordatlantiske

kommandostruktur effektiviseres ved etablering af en Arktisk kommando og der etableres en arktisk indsatsstyrke ud fra eksisterende enheder.

- Kongeriget vil styrke tillidsskabelse i samarbejde med andre arktiske stater med henblik på at bevare Arktis som en region præget af samarbejde og godt naboskab, ligesom Kongeriget fortsat vil spille en aktiv rolle i at skabe og fremme nye samarbejdsinitiativer mellem landene i Arktis. Kongeriget vil lægge vægt på muligheden for øget samarbejde om overvågning.

- Samarbejdet søges styrket om forsvarets opgaveløsning og herunder inddragelsen af grønlandske borgere i varetagelsen af forsvarets kerneopgaver i Arktis. Mulighederne vil blive undersøgt for gennemførelse af målrettede oplysnings- og rekrutteringskampagner og oprettelse af skræddersyede uddannelser.

FORSVARETS KERNEOPGAVER I ARKTIS

Håndhævelse af statens suverænitet er en af forsvarets grundlæggende opgaver i alle dele af kongeriget. I Arktis er suverænitets håndhævelse forsvarets primære opgave og er dimensionerende for forsvarets tilstedeværelse i området. Forsvaret anvender enheder fra hæren, søværnet og flyvevåbnet til løsning af opgaverne i Arktis. Forsvaret udfører overvågning og suverænitets-hævdelse af grønlandsk og færøsk sø- og luftterritorium samt eksklusive økonomiske zone/fiskerizone for at sikre, at der ikke kan foregå systematiske krænkelse af territoriet. Ligeledes overvåger Slædepatruljen Sirius nationalparken i Nordøstgrønland og hævder suveræniteten der.

Som led i tilstedeværelsen opbygger forsvaret et normalbillede af aktiviteter i farvandene omkring Grønland og Færøerne. Forsvarets tilstedeværelse og overblik over aktiviteter i det arktiske område skaber forudsætning for, at forsvaret kan løse en række andre opgaver i tilknytning hertil, herunder yde støtte til det grønlandske lokalsamfund. Aktiviteter i Arktis relaterer sig i høj grad til

havet som transportvej og til udnyttelse af havets ressourcer.

Klimaændringerne, herunder særligt afsmeltningen af ismasserne bevirker, at de sejlbare områder og de deraf følgende kommercielle aktiviteter ved Grønland i sommerperioden fra medio maj til medio oktober er forøget gennem de senere år, og denne tendens ser ud til at fortsætte. I vinterperioden er der ikke sket en tilsvarende ændring af aktiviteterne i området. Hvordan denne udvikling vil påvirke forsvarets opgaveløsning analyseres som del af forsvarsforliget 2010-2014.

Forsvaret tilpasser sin indsættelse af skibe, fly og andre kapaciteter i overensstemmelse med den markante sæsonforskel i aktivitetsniveauet. På grund af den enorme udstrækning af det arktiske område er internationalt samarbejde et vigtigt element i løsningen af forsvarets opgaver i Arktis.

Challenger CL-604 overvågningsfly

Inspektionsskib og inspektionsfartøj

Slædepatrulje

Foto: Ivars Silis og Nukissiorfiit / Grønlands Energiforsyningsselskab

3. Selvbærende vækst og samfundsmæssig bæredygtighed

- Råstoffer skal udnyttes under højeste internationale standarder for sikkerhed, sundhed, miljø, beredskab og gennemsigtighed, og med højt samfundsafkast.
- Anvendelsen af vedvarende energikilder skal styrkes markant.
- Levende ressourcer, herunder fisk, skaldyr og havpattedyr, skal udnyttes på bæredygtig vis baseret på et videnskabeligt grundlag.
- De nye muligheder i Arktis skal udnyttes i tæt samarbejde med erhvervslivet, og der skal skabes optimale rammevilkår for eksport og investeringer.
- Kongerigets forskning i Arktis skal være i det globale førerfelt. Forsknings- og uddannelsesindsatsen skal understøtte erhvervs- og samfundsudviklingen i Arktis.
- Kongeriget vil fremme arktisk samarbejde om sundhed og social bæredygtighed, herunder om forskning og best practices på områder med fælles udfordringer.

Det vil være en overordnet politisk prioritet for Kongeriget og særligt for Grønland over de kommende ti år at gribe de mange muligheder i Arktis for at skabe øget vækst og udvikling. De store økonomiske potentialer i Arktis skal realiseres med vægt på den menneskelige dimension, dvs. økonomisk og social integration af befolkningen, og under stærke miljøhensyn, så der skabes sunde, produktive og selv bærende samfund. Grønland er allerede i dag et samfund under hastig forandring, og befolkningerne i Arktis, herunder den grønlandske, må i fremtiden tilpasse sig endnu mere omfattende forandringer, som følge af klimaændringerne, samfundsudviklingen og erhvervsomlægninger. Det vil stille store krav til befolkningens omstillings-

parathed og mobilitet at blive integreret i de nye muligheder i Arktis. Det vil også være en betydelig udfordring for Grønland at udvikle politikker, som ud fra målet om social og samfundsmæssig bæredygtighed, håndterer udsigten til markant udenlandsk arbejdskraftindvandring.

Der er tæt sammenhæng mellem realisering af naturressourcepotentialer og nye handels- og investeringsmuligheder, styrket forsknings- og uddannelsesindsats samt fremme af sundhed og social bæredygtighed, som er de områder, der særligt behandles i dette kapitel. Der er her tale om en række strategiske prioriteter for Kongeriget i relation til den økonomiske og samfundsmæssige udvikling i Arktis,

men også andre områder er vigtige i relation til styrket økonomisk udvikling og diversificering af økonomien. Det gælder bl.a. udvikling af turismeerhverv og understøttelse af den generelle udvikling med tilstrækkelig infrastruktur.

I dag er **turismen**, næstefter fiskeri, det vigtigste eksporterhverv i Grønland, og turismeerhvervet har potentiale som væksterhverv også i fremtiden. Det gælder både for den landbaserede turisme og for krydstogtturismen. Blandt fordelene ved krydstogtturismen er, at også mindre byer og bygder langs kysten kan involveres i turismen. Den landbaserede turisme genererer langt den største omsætning, men er i dag afhængigt af få markeder, primært

det danske. Derfor arbejder Grønlands Turistråd med udvikling af et nyt nationalt brand, som mere klart definerer Grønland som en *adventure* destination med fokus på bæredygtig turisme og som i højere grad henvender sig til det globale marked.

Infrastruktur er et centralt element i udviklingen af det grønlandske samfund, og for at sikre en langsigtet bæredygtig udvikling, nedsatte Naalakkersuisut i 2009 en transportkommission med henblik på en samfundsøkonomisk analyse af den samlede infrastruktur i Grønland. Kommissionens anbefalinger fra april 2011 vil

indgå som et vægtigt element i de kommende politiske beslutninger om udviklingen af den grønlandske infrastruktur. Her skal bl.a. træffes beslutning om havne og lufthavnes placering. Disse projekter vil være omkostningstunge og derfor ses også på muligheder for privat deltagelse i finansieringen, ligesom muligheden for at råstofprojekter placeret nær byerne, kan indgå som potentiel finansieringspart i større bynære infrastrukturprojekter.

3.1. HØJE STANDARDER FOR UDNYTTELSE AF RÅSTOFFOREKOMSTER

Undersøgelser fra bl.a. US Geological Survey vurderer, at der kan være enorme, endnu ikke-påviste olie- og især gasressourcer i Arktis, ligesom der tidligere er gjort store fund af især gas (i Rusland), men også olie (i Alaska). Konkret skønnes, at Arktis kan indeholde op mod 30 pct. af verdens ikke-fundne gasressourcer og ca. 10 pct. af olieressourcerne. Ca. 97 pct. af olie- og gasressourcerne vurderes at ligge indenfor de arktiske staters eksklusive økonomiske zoner, og er dermed fordelt.

For Grønlands vedkommende estimeres, at der vil kunne forventes at blive fundet 31 milliarder tønder olie og gas ud for Nordøstgrønland og 17 milliarder tønder olie og gas i områderne vest for Grønland og øst for Canada, og at sandsynligheden er større for fund i Nordøstgrønland. Grønland er desuden rigt på mineralske råstoffer, bl.a. zink, kobber, nikkel, guld, diamanter samt platingruppe-metaller, og har betydelige forekomster af såkaldte kritiske metaller, herunder sjældne jordarter, hvoraf flere er vigtige komponenter i højteknologi, herunder grønne energiteknologier.

Råstofområdet i Grønland er markant modnet over de seneste 10-15 år, som resultat af en langsigtet og bevidst strategi. Efter vedtagelsen af Inatsisartutlov

nr. 7 af 7. december 2009 om mineralske råstoffer og aktiviteter af betydning herfor, blev råstofområdet fuldt overtaget af Grønlands Selvstyre per 1. januar 2010, og er et centralt element i opbygning af væksterhverv og en selvåren økonomi. Grønland vedtog allerede i 2008 Landstingslov nr. 6 af 5. december 2008 om Grønlands Råstoffond, der er inspireret af den norske model, således at råstofindtægter også kommer fremtidige generationer til gavn.

Visionen er at udnytte ressourceforekomsterne i Arktis under de bedste internationale reguleringer, og i fortsat tæt samarbejde med de relevante rigsmyndigheder og internationale partnere. Grønland og Færøerne skal være eftertragtede efterforskningsområder og forvaltningen af råstofområdet skal være kompetent og effektiv, herunder ift. sikring af, at råstoffer efterforskes og udnyttes under de højeste standarder for sikkerhed, sundhed, miljø, beredskab og gennemsigtighed. Råstofhvervet skal således udvikles, så det under stærk hensyntagen til det sårbare arktiske miljø bidrager solidt til den økonomiske udvikling, herunder med skabelse af nye arbejdspladser og et maksimalt afkast til samfundet. Råstofaktiviteter skal samtidig gennemføres med et så tilstrækkeligt beredskab, at det offentlige holdes skadesløs (ud fra princippet om at forurenere betaler), og at Kongerigets internationale forpligtelser kan opfyldes, i tilfælde af større uplanlagte hændelser. Dette bør være et forbillede for råstofudnyttelsen i hele Arktis.

På **olie- og gasområdet** har Grønland udbudt licenser ca. hvert andet år siden 2002, og der har i de seneste år i takt med stigende oliepriser været et gennembrud i den internationale interesse for det grønlandske oliepotentiale. Et areal på mere end 200.000 km² offshore Syd- og Vestgrønland er nu dækket af 20 efterforsknings- og udvindingslicenser, og i 2010 blev udstedt 7 nye efterforskningslicenser

DE NATIONALE GEOLOGISKE UNDERSØGELSER FOR DANMARK OG GRØNLAND GEUS

De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS) er ansvarlig for den videnskabelige udforskning af de geologiske forhold i Danmark og Grønland med tilhørende sokkelområder. GEUS skal drive forskning indtil højeste internationale niveau om forhold, som er af betydning for udnyttelsen og beskyttelsen af Danmarks og Grønlands geologiske naturværdier. GEUS foretager endvidere kortlægning, overvågning, dataindsamling, dataforvaltning og formidling om de nævnte forhold. GEUS yder geologisk rådgivning til offentlige myndigheder i natur-, miljø-, klima-, energi- og råstofmæssige spørgsmål og deltager i udførelsen af myndighedsopgaver inden for disse områder. GEUS er nationalt geologisk datacenter og stiller i denne egenskab data og viden til rådighed for myndigheder, uddannelsesinstitutioner, virksomheder og private. GEUS' opgaver i forhold til Grønland er overordnet fastlagt i selvstyreloven og er beskrevet i råstofloven for Grønland.

i Baffin-bugten ud for Nordvestgrønland. En udbudsrunde for olieeftersforskning i havet ud for den nordligste del af Østgrønland vil blive gennemført i 2012/2013. I de kommende år vil der særligt være behov for at fastholde aktivitetsniveauet offshore Vest- og Nordvestgrønland samtidig med, at der sikres en bred faglig videnopbygning i de mere vanskeligt tilgængelige områder ud for Nordøstgrønland. I forbindelse med olie-/gasfund og efterfølgende produktion vil der opstå en række nye udfordringer og opgaver. I den forbindelse vil koordination og samarbejde med arktiske nabostater med tilsvarende udfordringer være en væsentlig prioritet.

I 2000 blev de første licenser til efterforskning på den færøske sokkel udstedt. Efterfølgende er der afholdt to udbudsrunder i henholdsvis 2005 og 2008. I alt er der udstedt 17 licenser, hvoraf p.t. 12 er aktive, med i alt 11 licenshavere. Af de i alt 7 hidtil borede brønde, har 5 brønde indeholdt hydrokarboner, men der er endnu ikke konstateret fund i kommercielt omfang. Der er fortsat udforsket efterforskningspotentialer i strukturer, der potentielt kan indeholde store mængder hydrokarboner. P.t. er der to udestående boreforpligtelser, hvoraf den første brønd vil blive boret i 2012.

Det nuværende forholdsvis beskedne aktivitetsniveau har allerede haft positiv indvirkning på den færøske økonomi i form af direkte og indirekte skatter i forbindelse med borer og arealafgifter. En anden betydelig gevinst er det erhvervsmæssige kompetenceløft og de beskæftigelsesmuligheder, som helt eller delvis kan tilskrives efterforskningsaktiviteten på færøsk sokkel. En betingelse for at få licens er, at der skal indgås en forpligtelse til at finansiere aktiviteter, der giver erhvervsmæssigt kompetenceløft. Kompetenceløftet skal være erhvervsmæssigt orienteret, men ikke nødvendigvis være relateret til olieindustrien. Denne ordning skal ses som en

investering i både nutiden og i fremtiden, og der er allerede gennemført flere hundrede større eller mindre projekter. Dermed er skabt et solidt grundlag for lokal deltagelse, såfremt der bliver gjort kommercielle fund på Færøerne.

På *mineralområdet* er efterforskningen i Grønland i disse år især rettet mod guld, zink, jern, kobber, diamanter, rubiner og en række kritiske metaller, herunder sjældne jordarter. Der er gode muligheder for, at udvikling af mineralsektoren markant kan understøtte udviklingen af et økonomisk selvårent Grønland. Naalakkersuisut forventer, at en række modne projekter, som udvikles med udenlandske partnere og delvis inddragelse af danske virksomheder, vil kunne skabe over 1.000 nye arbejdspladser frem mod 2015. Med hensyn til efterforskning og udnyttelse af forekomster, der indeholder radioaktive mineraler, følger Selvstyret en nul-tolerancepolitik, som indebærer, at det ikke er tilladt at efterforske eller udnytte forekomster der indeholder radioaktive mineraler, hverken som hoved-, bi- eller restprodukt. I 2010 blev der lavet en tilføjelse til standardvilkårene for efterforskning, som tillader, at der udføres lønsomhedsstudier, herunder miljø-, sundheds- og sikkerhedsmæssige undersøgelser af forekomster med indhold af radioaktive grundstoffer.

- Grønland vil videreføre den succesfulde licenspolitik og strategi for udbudsrunder på olie- og gasområdet. Regelsæt og standarder vil løbende blive tilpasset for at optimere sikkerheds-, sundheds-, miljø- og gennemsigtighedsstandarder gennem anvendelse og forbedring af bedste tilgængelige teknik og praksis, herunder med inspiration fra andre landes reguleringer, ikke mindst det norske NORSOK regelsæt.
- Samarbejdet skal udbygges med myndigheder i lignende områder, herunder Norge og Canada, og deltagelse i rele-

vante internationale fora såsom Arktisk Råds arbejdsgrupper tillægges høj prioritet.

- Kongeriget vil i FN's Søfartsorganisation IMO, eller andet internationalt forum, arbejde aktivt for etablering af en international ansvars- og erstatningskonvention og en eventuel international erstatningsfond for forureningskader, som følge af offshore olieeftersforskning og -udnyttelse.
- Vilkår for tilladelser til udvinding skal være rimelige for både små og store selskaber, robuste over for svingende konjunkturer samt enkle og lette at administrere for selskaber og myndigheder.
- Aktiviteterne på mineralområdet skal foregå miljø-, sundheds- og sikkerhedsmæssigt forsvarligt, og der skal sikres et fornødent tilsynsapparat med henblik på sikring heraf.

OLIE- OG GASAKTIVITETER I GRØNLAND

Høje standarder for aktiviteterne

I forbindelse med efterforskning efter eller udnyttelse af olie- og råstofforekomster reguleret af Grønlands råstoflov skal rettighedshaveren sikre, at **sikkerheds-, miljø- og sundhedsmæssige risici** er identificeret, vurderet og nedbragt så meget, som det er praktisk og rimeligt muligt.

Råstofdirektoratets retningslinjer og godkendelsesvilkår bygger i høj grad på de norske NORSOK standarder, der fastsætter hvordan rettighedshaver kan efterleve bedste internationale praksis i forbindelse med konkrete operationelle procedurer og praksisser. Råstofdirektoratet fører efter internationale standarder streng kontrol med overholdelsen og suppleres af en beredskabskomite bredt sammensat af rigsmyndigheder (herunder Forsvaret og Søfartsstyrelsen) og grønlandske myndigheder. Beredskabskomiteen overvåger de forholdsregler rettighedshaveren træffer og har til opgave at koordinere myndighedernes indsats i ulykkes- og katastrofesituationer på offshoreanlæg.

Der bliver således alene givet tilladelse til efterforsknings- eller udnyttelsesaktiviteter såfremt Naalakkersuisut er fuldt forvisset om at aktiviteterne udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt, og der stilles høje krav til rettighedshaverne om egen kapacitet til at kunne håndtere ulykkes- og katastrofesituationer. I henhold til Råstofloven ligger ansvaret for oprydning og erstatning altid hos skadeforvolder, hvorfor der stilles en række efter international målestok meget høje krav om finansielle garantier og forsikringer i forbindelse med olie- og råstofaktiviteter.

Inden nye offshore områder bliver udlagt som olie/gas licens-udbudsområder iværksætter Naalakkersuisut udarbejdelse af **strategiske miljøvurderinger** med det formål at sikre, at eventuelle olie/gasaktiviteter kan gennemføres på et miljømæssigt bæredygtigt grundlag. De strategiske miljøvurderinger udarbejdes på et videnskabeligt grundlag af Danmarks Miljøundersøgelser og Grønlands Naturinstitut. I forbindelse med ansøgning om udførelse af konkrete olie/gasaktiviteter, som kan antages at få en væsentlig indflydelse på miljøet, f.eks. efterforskningsboringer, er rettighedshaver forpligtet til at foretage en konkret vurdering af virkningen på miljøet (VVM). VVM-rapporten sendes i offentlig høring og skal godkendes af Naalakkersuisut inden ansøgningen om udførelse af aktiviteten kan godkendes.

I henhold til råstofloven skal selskaber der ønsker en udnyttelsestilladelse endvidere udarbejde en **Vurdering af Samfundsmæssig Bæredygtighed** (VSB-redegørelse). Redegørelsen skal bl.a. beskrive anvendelsen af grønlandsk arbejdskraft og virksomheder i forbindelse med projektet, herunder hvorledes andelen af grønlandske medarbejdere og underleverandører kan forøges gennem uddannelse og kompetenceudvikling.

Samarbejdet med Cairn Energy

Skotske Cairn Energy's prøveboringer efter olie i farvandet vest for Qeqertarsuaq og Nuussuaq-halvøen er pt. det mest fremskredne projekt, og samarbejdet mellem selskabet og myndighederne har været meget positivt. Selvstyret har i forbindelse med de jævnlige tilsyn med overholdelse af de høje sikkerhedskrav anvendt norske rådgivere, ligesom selvstyret har etableret samarbejde med den canadiske regering på området. Cairn Energy har også efter-

levet de grønlandske myndigheders høje krav om finansiell sikkerhedsstillelse i tilfælde af en ulykke eller olieudslip samt et stort miljøberedskab. Cairn Energy, de berørte kommuner og Grønlands Selvstyre har endvidere indgået en samarbejdsaftale om anvendelse af hjemmehørende arbejdskraft i fremtiden, herunder påbegyndelse af initiativer til udvikling af relevante uddannelser som led i selvstyrets bestræbelse på videst mulig anvendelse af fastboende arbejdskraft og lokale virksomheder i fremtiden.

Licenshavere på olie- og gasområdet i Grønland

Der er pr. 1. januar 2011 20 aktive eneretstilladelser til efterforskning og udnyttelse af olie og gas i havet ved Grønland. I løbet af 2012-2013 gennemføres en udbudsrunde dækkende offshore Nordøstgrønland. Der er stor interesse fra en række forskellige selskaber og per januar 2011 tæller licenshaverne: NUNA OIL (Grønland), DONG (DK), Maersk Oil (DK), ExxonMobil (US), Chevron (US), Husky (CAN), Cairn Energy (UK), PA Resources (SVE), ConocoPhillips (US), Shell (NL), Statoil (NOR), GDF Suez (FRA) og Petronas (Malaysia).

OLIEAKTIVITETER PÅ FÆRØERNE

Høje standarder for aktiviteterne

Udførelse af efterforskningsaktiviteter på Færøerne sker hele tiden under hensyntagen til miljøet og det eksisterende fiskerierhverv. Sikkerhedsregelværket er på højde med f. eks. de danske, norske og britiske. Der stilles herunder krav til licenshavere om kompetencer teknisk og økonomisk som en del af deres ansvar. Endvidere skal efterforskningsaktiviteten altid leve op til bedste praksis i industrien og være tilpasset omstændighederne på den specifikke borelokation. For at være opdateret på udviklingen i sikkerhedsanliggender er Færøerne medlem af NSOAF (North Sea Offshore Authorities Forum), en sammenslutning

af offshore sikkerhedsmyndighederne i lande i Vest Europa med en olieindustri. Da efterforskningsaktiviteten på færøsk sokkel ligger geografisk tæt op ad aktiviteten i britisk og norsk farvand, er også den beredskabsmæssige aktivitet baseret på beredskabsudstyr på henholdsvis britisk og norsk sokkel. Dette stiller i stor udstrækning beredskabet på færøsk sokkel på højde med beredskabet i Norge og UK.

Myndighedsansvaret for olieboringer på Færøerne

Det færøske erhvervsministerium har overordnet ansvar for efterforskningsaktivitet på Færøerne. Den daglige administration er delegeret til Jarðfeingi (Færøernes

Direktorat for Geologi og Energi), der desuden varetager det offentlige geologiske interesser, og tillige har en rådgivende funktion i forhold til energispørgsmål. Umhvøvisstovan (Miljøkontoret) er ansvarlig for den færøske havmiljølov og det færøske Marine Rescue Coordination Centre (MRCC) Torshavn har ansvar for koordinering i forhold til hændelser offshore.

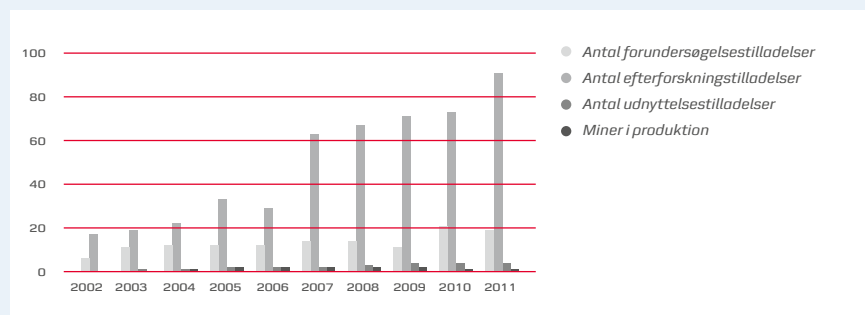
Olieselskaber aktive på Færøerne

Atlantic Petroleum (FO), Cieco (Korea), Dana Petroleum (UK), DONG (DK), ENI (ITA), Exxon Mobil (US), Faroe Petroleum (FO), First Oil Expro (UK), OMV (Østrig), Sagex Petroleum (NOR), Statoil (NOR).

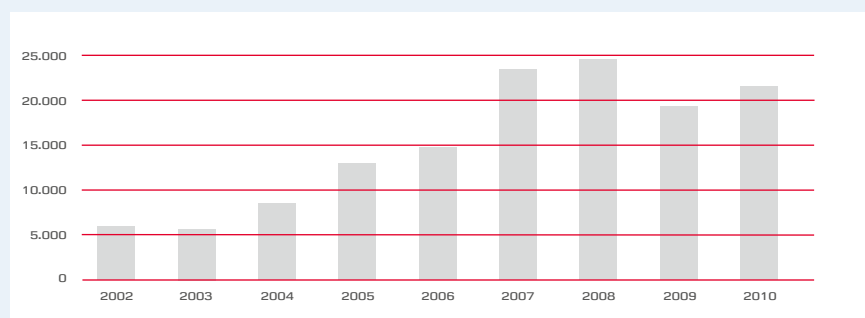
GRØNLANDS STRATEGI PÅ MINERALOMRÅDET

Naalakkersuisuts strategi og handlingsplaner for efterforskning og udnyttelse af hårde mineraler er beskrevet i sektorplanen "Mineralstrategi 2009". Hovedmålsætninger i strategien er, at alle projekter skal gennemføres samfundsmæssigt bæredygtigt, herunder skal sikres, at:

- 1) Samfundet får en konkurrencedygtig andel af overskuddet ved udvinding.
- 2) Grønlandsk arbejdskraft og grønlandske virksomheder anvendes i størst muligt omfang.
- 3) Alle råstofaktiviteter gennemføres sikkerheds-, sundheds- og miljømæssigt forsvarligt.
- 4) Befolkningen sikres medindflydelse og viden i forbindelse med udvikling af råstofsektoren.
- 5) Udviklingen sker med respekt for grønlandske værdier.

Udviklingen i mineralaktiviteter i Grønland

Antal km² dækket af efterforskningstilladelser

KRITISKE METALLER/SJÆLDNE JORDARTER OG FOREKOMSTER I GRØNLAND

Et råstof/mineral betragtes som 'kritisk', hvis det anvendes til funktioner hvortil der ikke er andre tilfredsstillende alternativer. Et givet mineralsk råstofs kritikalitet er dynamisk og bestemmes af leveringsmulighederne, efterspørgsel og af mulighederne for genbrug af råstoffet. Ny teknologi kan ændre be-

hovene. Tidsrummet fra efterforskning til åbning af en ny mine vil almindeligvis ikke være under 10 år; mineindustrien har derfor vanskeligt ved at respondere på behov for nye råstoffer i den takt markedet ønsker det. Der kan være forskellige årsager til at det kan være svært at fremskaffe et givent råstof, eksempelvis:

- 1) Geologiske forhold;
 - 2) Tekniske forhold;
 - 3) Sociale forhold;
 - 4) Politiske forhold, og
 - 5) Økonomiske forhold
- med andre ord om råstoffet er tilgængeligt for markedet.

Råstofmuligheder i Grønland		
Oversigt over kritiske råstoffer (kort sigt) ¹		
Råstof	Område	Vurdering af ressourcen
Antimon	Østgrønland	Moderat
Beryllium	Sydgrønland	Lav
Kobolt	-	Lav
Fluorspat	Østgrønland	Lav
Gallium	Østgrønland	Moderat
Germanium	-	Ukendt
Grafit	Vest- og Østgrønland	Moderat
Indium	-	Lav
Lithium	-	Lav
Magnesium	-	Lav
Mangan	-	Lav
Niobium	Sydgrønland	Stort
PGM ²	Vest- og Østgrønland	Stort
REE ³	Sydgrønland	Stort
Tantal	Sydgrønland	Stort
Tellurium	-	Ukendt
Tungsten	Østgrønland	Moderat

Oversigt over mineralske råstoffer som kan blive kritiske på langt sigt		
Kendte forekomster i Grønland ⁴		
Mineralsk	Område	Vurdering af ressourcen
Aluminium	-	Lav ⁵
Zink	Syd-, Vest- og Nordgrønland	Moderat
Nikkel	Østgrønland	Moderat
Mangan	-	Lav
Jern	Syd-, Vest- og Nordgrønland	Stort
Krom	Sydvestgrønland	Moderat
Molybdæn	Østgrønland	Stort
Vanadium	Syd- og Østgrønland	Stort
Titan	Syd- og Østgrønland	Stort
Kobber	Nord- og Østgrønland	Stort
Uran ⁶	Sydgrønland	Moderat

¹ Vurderet af henholdsvis EU (Raw Materials Supply Group. EU 2010), USA (Minerals, Critical Minerals, and the U.S.Economy 2008) og UNEP (Critical metals for future sustainable technologies and their recycling potential; UNEP 2009). ² PGM= Platin Gruppe Metaller. ³ REE = Sjældne jordartsmetaller. ⁴ Vurderet af EU (Raw Materials Supply Group. EU 2010). ⁵ Kan være højt ved anden teknologi. ⁶ Grønland har pt nul-tolerance politik for uran og thorium.

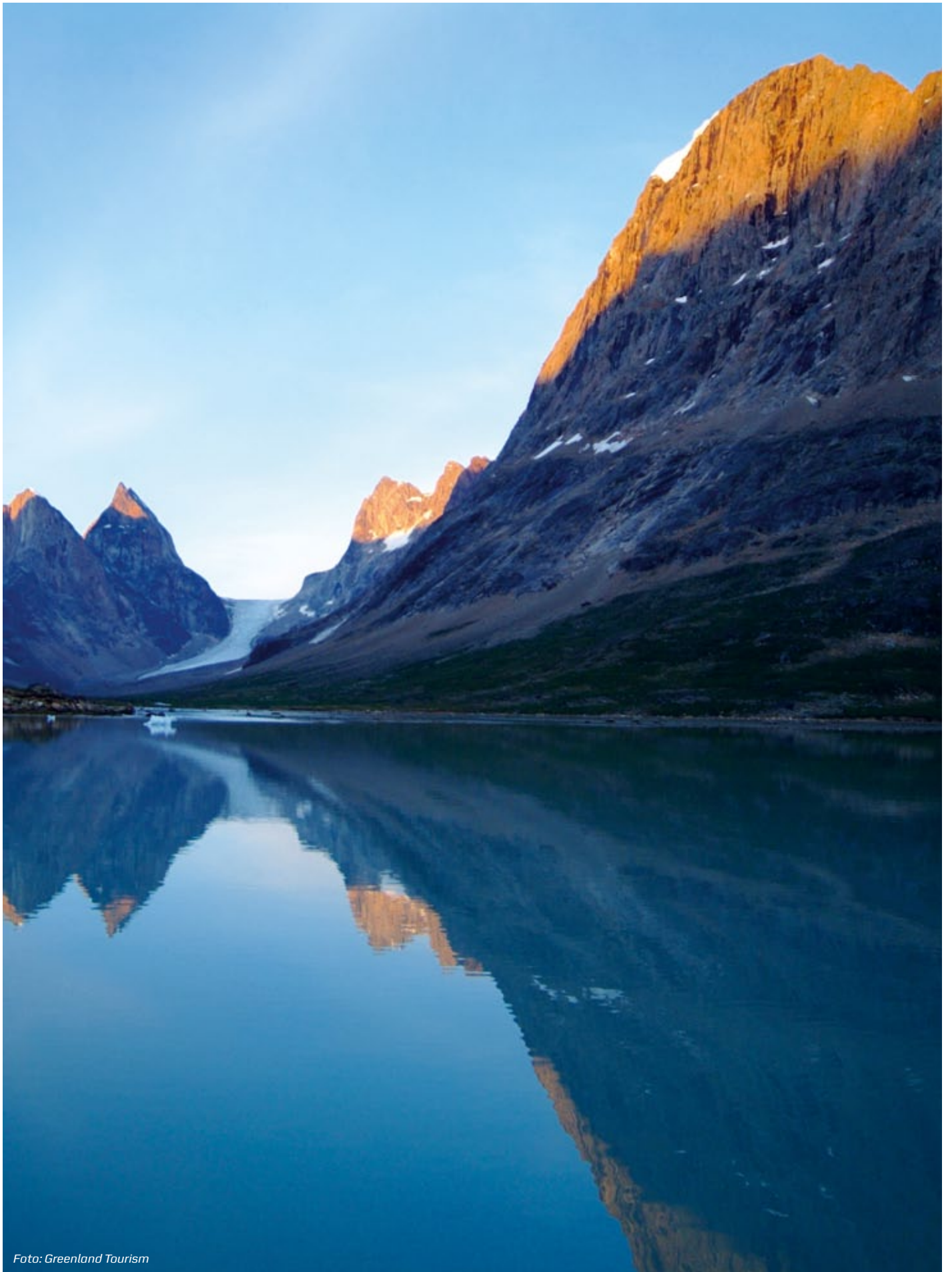

Foto: Greenland Tourism

GRØNLANDS SATSNING PÅ VEDVARENDE ENERGI

I 1990 var andelen af vedvarende energi i Grønland nær 0, men siden 1993 har Grønlands Selvstyre årligt investeret gennemsnitligt ca. 1 pct. af BNP i udviklingen af vandkraft og anden vedvarende energi. I dag udgør vedvarende energi 60 pct. af den offentlige energiforsyning via energiforsyningselskabet Nukissiorfiit. Når Ilulissat vandkraftværk bringes i drift forventeligt i 2013, stiger andelen til ca. 70 pct.

De grønlandske vandkraftværker:

- Buksefjordsværket ved Nuuk (1992/2008) med en effekt på 45 MW;
- Tasiilaq vandkraftværk (2005) med en effekt på 1,2 MW;
- Qorlortorsuaq vandkraftværk (2008) med en effekt på 7,2 MW;
- Sisimiut vandkraftværk (2009) med en effekt på 15 MW;
- Ilulissat vandkraftværk (indvies i 2013) vil have en effekt på 22,5 MW.

I gennem den grønlandske finanslovs-konto til Støtte for Forskning og Udvikling af Vedvarende Energi støttes en række konkrete projekter, herunder opsætning af solpaneler og vindmøller, opsætning af fjernaflæsere samt formidling om vedvarende energi. Der er siden 1993 investeret i gennemsnit 1 pct. af BNP årligt på udvikling og etablering af vandkraft.

3.2. UDNYTTELSE AF VEDVARENDE ENERGI-POTENTIALER

Kongeriget vil videreføre ambitiøse og aktive energi- og klimapolitikker. De energipolitiske målsætninger i henholdsvis Grønland, Danmark og Færøerne er at skabe forsyningssikkerhed, at begrænse udledningen af drivhusgasser og luftforurening og samtidig at skabe grundlag for erhvervsudvikling. En fælles ambition er markant at styrke anvendelsen af vedvarende energikilder. Danmarks forpligtende vedvarende energi mål i henhold til EU er 30 pct. i 2020. Grønland vil øge andelen af vedvarende energi til 60 pct. af den samlede energiproduktion i det civile samfund inden 2020. Færøerne vil styrke anvendelsen af vedvarende energi bl.a. med et mål om, at 75 pct. af el-produktionen skal være baseret på vedvarende energi i 2020.

Grønland har store naturgivne potentialer for vedvarende energi, som blandt andet kan anvendes til udvikling af ny industri. Et eksempel herpå er projekteringen i samarbejde med det amerikanske selskab Alcoa af et aluminiumssmelteværk i Maniitsoq, som vil kunne drives alene af vandkraft. Stadig større fokus rettes i Grønland imod small-scale løsninger for vedvarende

energi til anvendelse i mindre byer og bygder, hvor der i dag ikke er adgang til vandkraft. Naalakkersuisut giver støtte til udvikling af vedvarende energiprojekter, herunder mikrovandkraftværker, og sol- og vindenergiprojekter, med sigte på en grøn og uafhængig grønlandsk energiforsyning. Også anvendelse af vedvarende energi i transportsektoren undersøges. Udviklingen af vedvarende energikilder er et centralt emne i Grønlands internationale samarbejde.

- Danmark, Grønland og Færøerne vil øge energiforsyningsandelen af vedvarende energikilder for at øge forsyningssikkerheden, begrænse udledningen af drivhusgasser og luftforurening, og dermed skabe grundlag for styrket erhvervsudvikling samt videndeling gennem uddannelse og deltagelse i projekter.
- Naalakkersuisut vil fortsat fremme udnyttelsen af vedvarende energi i Grønland. I de mindre byer og bygder skal udviklingen af lokale energiløsninger baseret på vedvarende energi understøttes. Naalakkersuisut vil endvidere fremme Grønlands muligheder for at huse industriel produktion baseret på vedvarende energi.

Foto: Ivars Sillis og Nukissiorfiit / Grønlands Energiforsyningselskab

3.3. BÆREDYGTIG UDNYTTELSE AF LEVENDE RESSOURCER

De arktiske områder er unikke økosystemer, der repræsenterer store værdier biologisk og samfundsmæssigt. De naturlige ressourcer har formet udviklingen af arktiske fisker- og fangerkulturer og traditioner, og udnyttelsen af fisk og havpattedyr har altid udgjort grundstenen i de arktiske samfund og økonomier. Historiske, forsyningsmæssige og kulturelle hensyn er grundlæggende i de arktiske befolkningers forhold til udnyttelse af levende ressourcer, hvad enten der er tale om fisk eller havpattedyr. Udnyttelsen af levende marine ressourcer er et af de væsentligste økonomiske forhold for Grønland såvel som Færøerne.

Struktur, funktion, diversitet og integritet i økosystemet i Arktis er afgørende for produktiviteten. Arktis skal derfor forvaltes, så der sikres et sundt hav-økosystem med økonomisk levedygtige arter og bestande. Økosystembaseret forvaltning indebærer, at forvaltningen af økosystemet tilrettelægges ud fra en helhedsbetragtning, hvor alle dele af økosystemet og alle påvirkningerne, også fra menneskelige aktiviteter, indgår i forvaltningen. Forvaltningen af de levende marine ressourcer i Arktis skal således sikre et højt udbytte inden for økosystemets kapacitet, sikre minimal påvirkning på økosystemet og samtidig sikre hensyn til økosystemets kapacitet til fremtidig produktion af levende ressourcer.

Grønlands og Færøernes *fiskeri* foregår hovedsageligt i Nordatlanten, Danmarkstrædet og Davidstrædet. Grønlands fiskeri er baseret på et kvotesystem, der har til formål at sikre en bæredygtig udnyttelse af de enkelte bestande. Der fastsættes derfor årligt en "Total Allowable Catch" (TAC) for de væsentligste arter på baggrund af biologisk rådgivning og med respekt for socioøkonomiske hensyn, erhvervets interesser samt internationale

forpligtelser. Den biologiske rådgivning leveres af Grønlands Naturinstitut og en række regionale organisationer, især ICES og NAFO.

Færøernes fiskeri på pelagiske bestande og fiskeri i andre farvande gennem bilaterale og multilaterale aftaler er hovedsageligt baseret på kvotesystemer, mens der for bundfiskeriet omkring Færøerne gælder et særligt system med fiskedage og områder, som lukkes efter behov. Færøerne trækker udover egen rådgivning også på international rådgivning, især ICES. Grønland og Færøerne har hver især aftaler med hinanden samt også med EU, Norge og Rusland, Færøerne desuden med Island. Især Færøerne, men også Grønland, deler fiskebestande med nærliggende naboer. Eksporten af fisk og fiskeprodukter vejer tungt i begge samfunds økonomi. Færøernes eksport af fisk og fiskeprodukter udgør således ca. 90 pct. af den samlede eksport og for Grønlands vedkommende ca. 85 pct. af den samlede eksport.

Det grønlandske fiskerierhverv står overfor en strukturalpasningsudfordring, bl.a. med behov for større og mere moderne fartøjer og for overvejelser om fremtidig regulering af erhvervet i forhold til ejerskabsbestemmelser og kapitaladgang. Denne omstillingsproces vil også fordrø en afgang af arbejdskraft til andre erhverv og stille krav til arbejdsmarkedspolitikken. Naalakkersuisut har igangsat et arbejde vedr. konsekvenserne af klimaændringerne for fisker- og fangererhvervet med henblik på at identificere muligheder for tilpasning, der håndterer udfordringerne samtidig med, at de nye muligheder udnyttes. Erhvervstilpasnings- og omskolingstiltag bl.a. i relation til fiskerierhvervet kunne tænkes at være et element i en ny fase af partnerskabet mellem Grønland og EU.

Et væsentligt element i fiskeriforvaltning er kontrol og håndhævelse. Kontrolindsat-

sen foretages af grønlandske og færøske myndigheder, som overvåger, at grønlandske hhv. færøske samt relevante internationale fiskeribestemmelser overholdes af alle fartøjer i de respektive farvande samt af de grønlandske hhv. færøske fartøjer, som fisker internationalt. Den søværts inspektion af fartøjer og fangst foretages af forsvaret og af den færøske vagt- og bjærgningstjeneste *Fiskiveiðieftirlitið*. Også på kontrolområdet vil regionalt samarbejde fortsat være en prioritet.

Generelle temperaturstigninger i Arktis og den hurtige isafsmeltning kan gøre nye områder i Det Arktiske Ocean potentielt attraktive for fiskeri. Det rejser nye udfordringer i relation til (inter)national regulering af disse områder på grund af manglende data for områderne. Hertil kommer, at ulovligt, urapporteret og ureguleret fiskeri er en alvorlig trussel mod hav-økosystemerne, hvilket har betydelige konsekvenser for bevaring og rationel forvaltning af havets ressourcer. Det er en stor opgave for små samfund med store økosystemer, at tilvejebringe dækkende viden til forvaltning og kontrol af fiskeri. I Arktis er der forholdsvis begrænset viden om fiskebestande og fiskerimuligheder, hvilket kan indebære, at forsigtighedsprincippet bør anvendes for at beskytte miljø- og fiskeriressourcer.

Fangst er en integreret del af de arktiske samfund, og en bæredygtig udnyttelse af fangstressourcerne er vigtig for den lokale økonomi og for den kulturelle selvforståelse. Der bør sikres det bedst mulige beslutningsgrundlag i udnyttelsen af disse ressourcer nationalt som internationalt. Samtidig er det afgørende, at fangerne har tillid til beslutningsgrundlaget, således at fangstbegrænsninger overholdes. Det grønlandske sælfangererhverv er i disse år under pres bl.a. fordi de europæiske og nordamerikanske markeder for sælskind stort set er brudt sammen efter årtier med græsrodsorganisationers påvirkning

CENTRALE ORGANISATIONER MV. PÅ FISKERI- OG FANGSTOMRÅDET

- ICES - International Council for the Exploration of the Sea: International organisation, der står for koordinering og promovning af havforskningen i Nordatlanten og de tilstødende have Østersøen og Nordsøen. Organisationen har 20 medlemsstater, herunder Danmark med Færøerne og Grønland.
- NAMMCO - North Atlantic Marine Mammal Commission: Regional forvaltningsorganisation for havpattedyr med Norge, Island, Færøerne og Grønland som medlemmer. NAMMCO har observatørstatus i Arktisk Råd.
- NAFO - Northwest Atlantic Fisheries Organization: Regional fiskeriorganisation, der leverer videnskabsbaseret rådgivning, samt forvalter og regulerer fiskeri i Nordvestatlanten. NAFO består pt. af 12 medlemmer, herunder Danmark for så vidt angår Færøerne og Grønland.
- NEAFC - North East Atlantic Fisheries Commission: Regional fiskeriorganisation, der leverer videnskabsbaseret rådgivning og forvalter og regulerer fiskeri uden for 200 sømil i Nordatlanten og op til Nordpolen. NEAFC består pt. af 5 medlemmer, herunder Danmark for så vidt angår Færøerne og Grønland.
- IWC - International Whaling Commission: International forvaltningsorganisation som regulerer fangst af store hvaler. Danmark med Færøerne og Grønland er medlem. Grønland tildeles kvoter på store hvaler via de såkaldte "aboriginal subsistence whaling quota".

af forbrugerne. Internationalt set er der en meget begrænset forståelse for fangst af havpattedyr. Dette gælder også i relation til den grønlandske fangst af storhvaler, som reguleres af Den Internationale Hvalfangstkommission i overensstemmelse med den undtagelse, der gælder for oprindelige folk.

- Alle levende ressourcer skal udvikles og udnyttes bæredygtigt ud fra en økosystemforvaltning, der sikrer optimalt udbytte på lang sigt, og er i overensstemmelse med internationale forpligtelser samtidig med, at de arktiske samfunds rettigheder forsvares, til støtte for fisker- og fangererhvervet. Forvaltningen skal ske på grundlag af videnskabelig rådgivning baseret på indsamling, bearbejdelse og vurdering af data, herunder fra fangere og erhverv.
- Kongeriget vil internationalt arbejde for de arktiske oprindelige folks ret til at drive fangst på og til at afsætte produkter fra, sælfangst, så længe det baseres på bæredygtige principper.
- Danmark, Grønland og Færøerne vil arbejde for at sikre, at udnyttelsen af alle levende ressourcer, herunder havpattedyr, baseres på en økosystembaseret forvaltningsmodel, der lægger vægt på videnskabeligt grundlag og bæredygtighed.
- Der skal kontinuerligt arbejdes for at sikre regelmæssig videnskabeligt baseret overvågning af de levende ressourcer i Arktis med inddragelse af borgerne. Forsigtighedsprincippet bør anvendes i de tilfælde, hvor der mangler tilstrækkelig viden om udviklingen i tidligere isdækkede områder.
- Der skal tilstræbes effektive forvaltnings- og kontrolregimer for at imødegå ulovligt, urapporteret og ureguleret fiskeri og fangst samt arbejdes for

internationale aftaler for potentielt attraktive arktiske højsøområder endnu ikke omfattet af bevarings- og forvaltningsordninger. Rigsdelene vil arbejde for, at der som udgangspunkt ikke indledes fiskeri, hvor en bevarings- og forvaltningsordning ikke foreligger.

- Rigsdelene vil arbejde for at styrke internationalt samarbejde om videnskabeligt baseret forvaltning af fælles fiskebestande og fiskeri i internationale farvande, med henblik på at fremme enighed om holdbare forvaltningsplaner og fordelingsnøgler til gavn for alle relevante parter.
- Rigsdelene vil arbejde for, at der i Arktis åbnes op for en særlig regional reguleringsform for et forsigtigt fiskeri i store økosystemer i tyndt befolkede områder, hvor der ikke foreligger historiske data og hvor det er særligt krævende at indsamle data og at føre kontrol. Der skal udvikles metoder til bæredygtig forvaltning i situationer med videnskabelig usikkerhed, hvorved der udvikles modeller, der understøtter et lærende forvaltningssystem baseret på forsigtighedsprincippet.

HVALFANGST

Danmark er i en ganske unik situation, når det gælder hvalfangst, idet Kongerigets tre dele - Danmark, Færøerne og Grønland – har hver sin hvalpolitik. Denne særlige situation har ligheder med USA og Rusland, der også skelner mellem befolkningsgrupper med behov for hvalfangst og resten af territoriet. Færøernes og Grønlands maritime politik baserer sig på princippet om at kunne leve af havets ressourcer på bæredygtig måde, hvad enten det er fisk, sæler eller hvaler. Hver rigsdel har egen kompetence til at regulere udnyttelsen af hvalressourcerne i egne farvande – for visse hvalarter dog med respekt af beslutninger, som Kongeriget er bundet af inden for rammerne af Den Interna-

tionale Hvalfangstkommission (IWC). Hele riget er således bundet af IWC's aktuelle forbud mod kommerciel fangst af store hvaler.

På Færøerne og i Grønland er der almindelig opslutning om den principielle politik, og det politiske krav er at sikre befolkningerne mulighed for fangst. I rigsdelen Danmark stiller mange sig grundlæggende tøvende over for hvalfangst og der drives ikke hvalfangst i danske farvande, om end der er forståelse for Grønlands og Færøernes situation. I danske farvande gælder EU's regler, dvs. et totalt forbud mod hvalfangst. I Grønland drives fangst af såvel små hvaler som store hvaler med henblik på samfundets fødevarerforsy-

ning. Store hvaler er omfattet af IWC's reguleringskompetence. Derfor søger Kongeriget som medlem af IWC med mellemrum at opnå tilslutning i IWC til kvoter af relevante hvalarter til Grønland. Færøerne har tidligere drevet kommerciel fangst af store hvaler, men har i de sidste mange år alene drevet ukommerciel fangst af små hvaler, hovedsageligt grindehvaler, som ikke er underlagt IWC. Færøerne ser dog fremdeles bæredygtig kommerciel hvalfangst som en retting og støtter andre nationers ret til det samme.

3.4. STÆRKERE INTEGRATION I INTERNATIONAL HANDEL

De nye muligheder for økonomisk udvikling i Arktis medfører stigende interesse fra internationale investorer i området. Naalakkersuisut har sat sig klare målsætninger om at ville tiltrække flere udenlandske investorer, samt at udnyttelsen af Grønlands naturressourcer i fremtiden skal udgøre en vigtig indtægtskilde for det grønlandske samfund. De nye handelsmuligheder kan bidrage til en diversificering af Grønlands økonomi og skabe basis for økonomisk selvåbenhed og velstand. For Færøernes vedkommende vil ikke mindst åbning af Nordøstpassagen skabe nye muligheder som følge af øget sejladsaktivitet. Det færøske landsstyre har besluttet, at der skal nedsættes en arbejdsgruppe til at vurdere Færøernes strategiske muligheder i forbindelse med øget virksomhed i det arktiske og nordatlantiske område.

Den øgede internationale interesse stiller krav om at skabe gode rammevilkår for investeringer. Derfor arbejdes der fra grønlandsk side på at tilpasse sig de internationale handelsregler og forpligtelser og skabe et godt investeringsmiljø. Dette skal ikke blot styrke Grønland som attraktiv investeringsdestination, men også give Grønland bedre muligheder for at komme ind på nye markeder. Grønland og Færøerne er i kraft af Kongeriget Danmarks medlemskab omfattet af Verdenshandelsorganisationen WTO. Grønland har siden udgangen af 2005 løbende arbejdet med at bringe grønlandsk lovgivning i overensstemmelse med WTO's regler. Grønland har i kraft af sin OLT-status (Oversøiske Lande og Territorier) toldfri adgang for sine varer til EU. Færøerne har toldfri adgang til EU for hovedparten af sine varer i medfør af en aftale om gensidig toldfrihed af 1991, fornyet i 1996. Færøernes samhandel med EFTA-landene

Norge og Schweiz (samt Liechtenstein) er dækket af frihandelsaftaler indgået i begyndelsen af 1990'erne. Med Island har Færøerne i 2005 indgået en mere omfattende økonomisk samarbejdsaftale (Hoyvik-aftalen).

Mange arktiske egne er placeret interessant i forhold til verdens to største markeder (EU og USA), ikke mindst Grønland. Mulighederne for en tættere tilknytning til de omkringliggende markeder skal gradvist udvides, i takt med at isens udbredelse mindskes. Handel kræver infrastruktur, og det er væsentligt, at infrastrukturen udvikles til at kunne understøtte voksende handel. I Grønland har Transportkommissionen analyseret de fremtidige behov for tilpasning af infrastrukturen og dens anbefalinger fra april 2011 vil indgå som et vægtigt element i beslutningsgrundlaget for udviklingen af den grønlandske infrastruktur.

Foto: Fernando Ugarte, april 2011 / Isbjørn bedøvet i forskningsøjemed

- Der skal sikres et tæt samarbejde med erhvervslivet om de øgede muligheder i Arktis. Kredsen af modtagerlande for grønlandske og færøske eksportvarer skal udvides, og interne og eksterne barrierer for eksport nedbrydes.
- Inden for Kongerigets enkelte toldområder skal sikres den tættest mulige tilpasning til internationale handelsregler og forpligtelser, herunder især WTO's regler.
- Samarbejdet skal styrkes vedrørende grønlandsk tilpasning i ønsket omfang til de bilaterale handelsaftaler, som Danmark indgår via EU, og Kongeriget vil arbejde for at bevare - og så vidt muligt udvide - præferenceadgangen for varer fra Grønland og Færøerne hos EU og tredjelande, herunder ved indgåelse af aftaler om gensidig frihandel mellem Færøerne og nye tredjelande.
- De handelsmæssige relationer til omverdenen skal tilgodeses gennem en løbende udvikling af infrastrukturen.

3.5. VIDENBASERET VÆKST OG UDVIKLING

Grønland spiller i dag en fremtrædende rolle i international forskning på grund af de unikke muligheder for at undersøge processer af global betydning, herunder klodens geologiske udviklingshistorie, naturlige klimavariationer og den globale opvarmning. Interessen for arktisk forskning har i de senere år været stærkt stigende, hvilket bl.a. har givet sig udslag i store nationale og internationale forskningsprogrammer og for øgede arktiske forskningsmidler fra bl.a. Nordisk Ministerråd og EU. Nordisk, europæisk og bredere internationalt forsknings- og uddannelsessamarbejde vil også fremover have høj prioritet.

Den globale opvarmning påvirker Arktis direkte, herunder den grønlandske ind-

landsis, havisen og havstrømme, som igen har vidtrækkende konsekvenser for den globale klimaudvikling. Klimaændringerne har imidlertid også direkte konsekvenser for Arktis i form af ændrede forudsætninger for fisker- og fangererhvervet, mulighederne for minedrift og udnyttelse af kulbrinteressourcer samt sejladsmulighederne for turisme og transport.

Grønland byder således på enestående muligheder for forskning, både naturmæssigt, geografisk, biologisk og i samspillet mellem natur og mennesker. Det er afgørende, at forskning i og overvågning af indlandsisen samt forskning i klima- og miljøprocesserne i Arktis formidles og anvendes internationalt. Det er samtidig vitalt, at resultater af forskning kan anvendes af befolkningen i Arktis for at understøtte den hastige kulturelle, sociale, økonomiske og erhvervmæssige udvikling, som andre befolkninger har haft generationer til at tilpasse sig. Derfor skal det i højere grad sikres, at arktiske forskningsresultater formidles, så de også kommer de arktiske befolkninger til gode, ikke mindst de arktiske oprindelige folk. Her vil samfundsvidenskabelig forskning og sundhedsforskning spille en central rolle.

Færøerne ligger ved hovedindgangen til Arktis. Henvend 90 pct. af den totale oceane varmetransport mod Arktis strømmer gennem dette område, og varmen, der herved bringes ind i Arktis, holder store havområder fri for is og langt varmere, end de ellers ville have været. Dermed skabes grundlaget for de enorme pelagiske fiskebestande, der udnytter områdets fødemulighed, og de omkringliggende landområder holdes varmere end gennemsnittet for breddegraden. I de arktiske og subarktiske have afkøles vandet, hvorefter det meste synker og vender tilbage til verdenshavene som en kold bundstrøm, der transporterer kuldioxid, ilt og varme fra atmosfæren ned i de dybe vandmasser, som er forudsætningen for alt dyreliv i dybet. Dette koblede

system af havstrømme er afgørende for sammenhænge mellem verdenshavet, det globale klima og ikke mindst Arktis, men det er drevet af følsomme mekanismer og sammenhænge, der let kan blive svækket, efterhånden som Arktis opvarmes. Det internationale forskningsmiljø har lagt betydelige ressourcer i at kortlægge strømmønstrene, følge deres ændringer og udarbejde metoder til at forudsige deres udvikling og fremtidige indvirkning på klima, levende ressourcer og mennesker. Kongeriget vil søge at spille en aktiv og ledende rolle i fortsættelsen af denne forskningsindsats.

Der er i Rigsfællesskabet en lang tradition for arktisk forskning og tæt samarbejde om at løfte udfordringerne. Danske, grønlandske og færøske universiteter og forsknings- og videncenter indgår i og bidrager til en lang række internationale forskningsprojekter indenfor en bred vifte af palæoklimatiske undersøgelser, forskning i arktiske økosystemer, oceanografi, glaciologi, geofysik, geologi, samfundsvidenskab og sundhedsvidenskab, ligesom en række overvågningsprogrammer og arktiske forskningsstationer indgår i den essentielle overvågning af klimaeffekterne i Arktis.

En fælles forskningssatsning som det dansk-grønlandsk-færøske kontinental-sokkelprojekt giver foruden inddragelse af data om havbunden også muligheder for følgeforskning inden for andre fagområder.

Forskning i arktisk teknologi, som foregår primært på Center for Arktisk Teknologi i Sisimut i Vestgrønland i samarbejde med Danmarks Tekniske Universitet (DTU), er et andet område med særlige muligheder, bl.a. ift. krav til energisystemer med vedvarende energi i Arktis og udvikling af arktisk infrastruktur.

I 2009 oprettede Videnskabsministeriet og Grønlands Selvstyre et tværviden-

skabeligt klimaforskningscenter i Nuuk. Klimaforskningscenteret fungerer i et partnerskab mellem Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland (KVUG), Grønlands Naturinstitut og Grønlands Universitet. Centeret fokuserer på grundlæggende viden om klimaet i Arktis og effekterne af klimaændringerne, herunder behov for forebyggelses- og tilpassingsstrategier, og har i dag tilknyttet ca. 80 grønlandske, danske og internationale forskere på fast eller løse basis.

Nordisk, europæisk og bredere internationalt forsknings- og uddannelsessamarbejde vil have høj prioritet. Danske og grønlandske forskere deltager eksempelvis i det nordiske topforskningsinitiativ om klima, miljø og energi, som er et af Nordisk Ministerråds globaliseringsinitiativer. Kongeriget støtter desuden driften af University of the Arctic - en sammenslutning af cirkumpolare universiteter, der arbejder på at udbyde en rig variation af relevante kurser for arktiske studerende. Bilateralt udgør uddannelse, sprog og forskning centrale elementer i Joint Committee samarbejdet mellem Grønland, USA og Danmark - og Grønland indgår i stigende omfang i perspektivrige bilaterale forsknings- og uddannelsessamarbejder, for eksempel med Canada.

Forskning og uddannelse hænger tæt sammen - og skal være nært forbundet med den økonomiske og erhvervs-mæssige udvikling. Eksempelvis oprettede Naalakkersuisut i januar 2011 en ny råstofs-kole ved en omdannelse af Mine- og Entreprenørskolen i Sisimut. Råstofskolen skal fungere som videncenter for hele råstofområdet og udvikle uddannelses-tilbud inden for olieindustrien. Grønlands Selvstyre iværksætter desuden løbende initiativer, hvor forskning anvendes til uddannelse af befolkningen. Blandt andet er der i regi af samarbejdet med USA iværksat en sommerskole i Kangerlussuaq, hvor udenlandske forskere underviser elever

på gymnasie-niveau i naturvidenskabelige forskningssemner. Endelig modtager Grønland som en del af den eksisterende partnerskabsaftale med EU ca. 25 mio. euro årligt i budgetstøtte til uddannelsessektoren, særligt målrettet den ekstraordinære uddannelsesindsats, hvor de samfundsmæssige behov er størst.

Det vil fortsat være en central prioritet gennem uddannelsesiltag at understøtte den fremadrettede økonomiske og samfundsmæssige bæredygtighed. Udover råstofområdet vil også tiltag i forhold til de nye muligheder og udfordringer på det maritime område stå centralt.

- Kongeriget vil fastholde den internationale førende position inden for en række forskningsområder vedrørende Arktis, og vil fremme national og international arktisk forskning.
- Kongeriget vil arbejde for at fremme danske, grønlandske og færøske videnskabelige institutioners deltagelse i internationale forsknings- og overvågningsaktiviteter. Dette omfatter bl.a. kvantificering af de globale og regionale effekter af klimaændringer i Arktis, herunder hvordan arktiske økosystemer, havisen og iskapperne reagerer på klimaændringer samt klimaændringernes konsekvenser og betydning for befolkninger og samfund i og udenfor Arktis.
- Forskning og overvågning i Arktis er ressourcemæssigt og logistisk meget krævende, og der skal derfor fortsat ansføres til internationalt samarbejde om sådanne projekter samt tilstræbes smidig administration i forhold til adgang til områderne og mindst mulige administrative byrder for projekterne.
- Forskningen i Arktis skal yderligere kunne medvirke til at understøtte den kulturelle, sociale, økonomiske og erhvervs-mæssige udvikling. Viden

og data skal i højere grad opbygges, forankres og også anvendes i Arktis, hvorfor partnerskaber inden for f.eks. forskning i naturressourcer og bredere samfundsvidenskabelige emner vil blive prioriteret. Den omfattende forskning ved udenlandske forskere skal i højere grad formidles til de relevante institutioner og samfund.

- Inden for Kongeriget skal samarbejdet mellem forskningsinstitutioner til stadighed konsolideres og udvikles, og forskere skal være bekendte med foreliggende muligheder for at søge midler til arktisk forskning. Kontinuitet og stabilitet i forskningsmiljøet skal sikres, bl.a. gennem gode muligheder for rekruttering af unge forskere.
- For Grønland er det en målsætning, at mindst 2/3 af en ungdomsårgang i 2020 opnår en kompetencegivende uddannelse, ligesom Naalakkersuisut vil prioritere supplerende efter- og videreuddannelse i lyset af nye behov. Særligt vil Naalakkersuisut udvikle nye uddannelses-tilbud på råstofområdet, så Grønland fremover i øget omfang vil kunne tilbyde relevant og kvalificeret arbejdskraft inden for offshore- og mineralindustrien.
- Mulighederne skal overvejes for tættere inddragelse af grønlandske borgere i forsvarets uddannelser og opgaveløsning, herunder skræddersyede forløb i Grønland med vægt på det maritime område.
- Internationalt uddannelses- og udvekslingssamarbejde vil være en strategisk prioritet for Grønland, herunder særligt med USA og Canada samt med EU, hvor en ny fase i partnerskabet yderligere kunne inddrage erhvervs-tilpassnings- og/eller omskolingstiltag.

VIDEN FORUDSÆTNING FOR FREMDRIFT – OPBYGNING AF GEOGRAFISK INFRASTRUKTUR

Etableringen af en veludviklet infrastruktur for geografisk information er vigtig for udviklingen af det arktiske område. Mulighederne for at sammenstille geografiske informationer og få et helhedsbillede af, hvad der foregår på en given lokalitet (landkort, søkort, registeroplysninger mm.) har stor betydning for myndighedernes udførelse af deres aktiviteter og for borgerens tilgang til informationer. Opbygningen af en geografisk infrastruktur bygger på principperne om, at data kun skal

produceres én gang, at de skal vedligeholdes, hvor det kan gøres mest effektivt, og at de skal kunne anvendes sammen uanset hvor data vedligeholdes. For at dække noget af dette behov i Grønland har selvstyret etableret NunaGIS. Målet med NunaGIS er, at samle alle væsentlige informationer over Grønland i et digitalt atlas, og få koblet disse informationer i en datamæssig og organisatorisk infrastruktur, også kaldet SDI (Spatial Data Infrastructure). Internationalt arbejdes der på at etablere en fælles geografisk infrastru-

tur for hele det arktiske område gennem arbejdet med opbygning af en Arctic SDI, hvor grundlæggende topografiske data fra alle de arktiske lande kan samles, vises sammen og kobles med øvrige informationer over eksempelvis klima, dyreliv, bevoksning etc.

TOPOGRAFISK KORTLÆGNING

Der er indgået en aftale mellem Kort og Matrikelstyrelsen (KMS) og Grønlands Selvstyre om i fællesskab at finde en metode, der gør det muligt at etablere data til topografisk kortlægning over Grønland i 1:100.000 og at vedligeholde disse kort på en enkel måde. Da det er et stort landområde, der skal dækkes,

er traditionelle metoder, som man har anvendt til kortlægning i Danmark, i visse tilfælde for omkostningsfulde, og der er derfor behov for at udforske nye teknologier til kortlægning, herunder ved anvendelse af satellitbilleder. Der er desuden enighed mellem Umhvøvisstovan (Miljøkontoret) på Færøerne og KMS om, at der skal ske

en ajourføring og modernisering af de topografiske kort, således at nye data fra de færøske myndigheder kan sammenstilles med de eksisterende topografiske kort over Færøerne.

NEEM-ISKERNEBORINGEN

North Greenland Eemian Ice Drilling, NEEM (2007 - 2011), er et internationalt forskningsprojekt, som koordineres af Center for Is og Klima, et grundforskningscenter ved Niels Bohr Institutet på Københavns Universitet, finansieret af Danmarks Grundforskningsfond. Målet for NEEM boringen i Nordvestgrønland er at få en iskerne, som dækker hele den forrige mellemistid, Eem-tiden, der sluttede for ca. 115.000 år siden. Klimaet i Grønland var varmere under Eem-tiden end det er i dag, og anses derfor som en analog

til fremtidens klima, der forventes at blive varmere på grund af global opvarmning. Iskerneprøver fra Eem-tiden kan dermed bidrage til at forstå klimaets dynamik i fremtiden. Tidligere borer i andre steder i den grønlandske indlandsis (eksempelvis DYE-3, GRIP, GRIP2 og NGRIP) har ligeledes haft til formål at opnå viden om tidligere tiders klimaændringer, men ingen af iskerneprøverne opnået ved de tidligere borer har indeholdt en komplet uforstyrret serie af is-lag gennem Eem-tiden. Den 27. juli 2010 nåede NEEM grundfjeldet i en dybde af 2537,36 m. Forskerne forventer, at

de nederste meter af iskernen vil være rige på DNA og pollen og dermed kunne fortælle om den vegetation, som fandtes i Grønland under sidste mellemistid og måske tidligere. Den videre analyse af den ca. 2,5 km lange iskerne vil blive foretaget af Center for Is og Klima i samarbejde med internationale forskningsgrupper.

KLIMAFORSKNINGSCENTRETS SAMARBEJDE MED CANADA

Grønlands Klimaforskningscenter indledte i 2010 et samarbejde med University of Manitoba, Canada, hvor lederen af Klimaforskningscentret blev tildelt posten Canada Excellence Research Chair in Arctic Geomicrobiology and Climate Change. Dermed indledes et nyt, stort grønlandsk-dansk-canadisk klimaforsknings samarbejde, der samler en række af verdens førende videnskabsfolk inden for klimaforskning i

Arktis. I tillæg til dette blev der i begyndelsen af 2011 taget skridt til etablering af et nyt "Center for Arktisk Forskning" ved Aarhus Universitet med tætte relationer til Grønlands Klimaforskningscenter, hvilket skaber grundlag for et stærkt integreret og koordineret klimaforsknings samarbejde mellem Danmark, Grønland og Canada omkring en stor del af den arktiske region. Det nye samarbejde vil blive struktureret i et nyt fælles forskningspartnerskab "Arc-

tic Science Partnership" med deltagelse af Grønlands Klimaforskningscenter, University of Manitoba og Aarhus Universitet. Samlet set giver dette enestående muligheder for omfattende forsknings- og uddannelsesmæssigt samarbejde og synergi mellem de tre centre.

SOMMERKOLE I KANGERLUSSUAQ OG PÅ ARKTISK STATION

I juli 2011 afholdes den første sommerskole i Kangerlussuaq for gymnasie-elever fra Grønland, Danmark og USA. Sommerskolen gennemføres i regi af det trilaterale "Joint Committee" samarbejde mellem Grønland, Danmark og USA. Grønland stiller faciliteter til rådighed, lederen er dansk, mens underviserne er amerikanske forskere, som frit afsætter 2-4 dage til at undervise de studerende i naturvidenskabelige fagområder. Formålet med sommerskolen er at vække interesse for naturvidenskab hos de unge, at forbedre de unges sprogkundskaber og at give de grønlandske elever mulig-

hed for at skabe kontakt til jævnaldrende amerikanere og danskere og lære om uddannelsesmulighederne i USA og Danmark. Projektet tager sigte på to ud af de tre prioritetsområder, som Joint Committee har fastlagt for perioden 2010-2011, nemlig dels at forbedre adgangen for grønlandske elever til amerikanske læreinstitutioner, dels at forbedre engelsk kundskaberne i ungdomsuddannelserne i Grønland.

I juli 2000 og 2001 afholdtes såkaldte for-forskerskoler for grønlandske gymnasieelever på Arktisk Station på Diskøen i Vestgrønland, hvor forskere gennemgik

et bredt spektrum af naturvidenskabelige emner. Formålet med skolerne på feltstationen var at motivere eleverne til at påbegynde en videregående naturvidenskabelig uddannelse. Resultatet var særdeles positivt, og flere af kursisterne valgte efterfølgende en videregående uddannelse som geologer og biologer. For-forskerskolerne på Arktisk Station vil blive genoptaget i 2012.

Foto: Helle Astrid Kjær / NEEM ice core drilling project, www.neem.ku.dk

3.6. ARKTISK SAMARBEJDE OM SUNDHED OG SOCIAL BÆREDYGTIGHED

Det er en fælles kerneværdi for Danmark, Grønland og Færøerne at ville fremme befolkningens sundhed samt forebygge og behandle sygdom, lidelse og funktionsbegrænsning med respekt for det enkelte menneske, dets integritet og selvbestemmelse. Rigsdelene prioriterer en forebyggende og folkeoplysende indsats for at forbedre kostvaner, øge antallet af fysisk aktive mennesker, reducere rygning og skadeligt alkoholforbrug samt at fastholde fokus på risikogrupper bl.a. med henblik på at bekæmpe den øgede udbredelse af livsstilssygdomme. Rigsdelene prioriterer endvidere overvågning af befolkningens sundhedstilstand.

Grønland står i dag med en dobbelt udfordring fra både det gamle sygdomsmønstre præget af forholdsvis høj spædbarnsdødelighed, ulykker og akutte og kroniske infektionssygdomme såsom tuberkulose, og samtidig et nyt vestligt sygdomsmønstre domineret af kroniske og livsstilsrelaterede sygdomme.

På det miljømedicinske område udfordres Grønland af den langtrækkende udefrakommende forurening, der i stigende grad belaster de traditionelle fødemidler og befolkningens sundhed, ligesom uddannelse af fagprofessionelle samt rekruttering og fastholdelse af sundhedspersonale er en fortsat udfordring.

Grønland har i 2011 iværksat en sundhedsreform, som forventes fuldt implementeret i 2013. Sundhedsreformen vil gennem regionalisering af sundhedsvæsenet medføre større og mere lige adgang til sundhedsydelser for befolkningen, bedre økonomistyring og bedre muligheder for rekruttering og fastholdelse af sundhedsfagligt personale. Sundhedsreformen understøttes af det telemedicinske netværk, som er udviklet med inspiration fra Alaska og Norge.

Rigsfællesskabet understøtter samarbejde, der på en bæredygtig måde kan forbedre befolkningens levevilkår og sundhed, herunder ved udveksling af viden og ved øget brug af nye teknologiske muligheder, såvel inden for Kongeriget og det nordiske samarbejde som i samarbejde med eksisterende og nye partnere i det øvrige Arktis. Det gælder generelt, men også med særligt fokus på udsatte befolkningsgrupper, herunder børn og ældre samt psykisk syge. Rigsdelene vil fortsat i fællesskab drøfte sundhedspolitiske og andre sundhedsrelaterede udfordringer, herunder specialiserede behandlinger, bl.a. som opfølgning på den dansk-grønlandske aftale fra september 1998 om fortsættelse og udbygning af samarbejdet på sundhedsområdet. Rigsfællesskabet understøtter også bl.a. arktiske forsknings-samarbejder vedrørende udvikling af best practices, folkesundhed og de sundhedsmæssige konsekvenser af forurening.

Nogle arktiske samfund er endvidere udfordret af **sociale** problematikker. For at modvirke en negativ social proces, er fokus på social bæredygtighed og social integration centralt for udviklingen i Arktis.

Danmark og Grønland samarbejder tæt om bl.a. projekter og videnudveksling på socialområdet og Grønland udveksler desuden erfaringer med bl.a. Nunavut-regionen i Canada på familie- og ligestillingsområdet. Også i Nordisk Ministerråd er der sat fokus på forandringerne i Arktis i et kønsperspektiv.

- Kongeriget vil videreudvikle samarbejdet på sundhedsområdet, herunder vedrørende akut- og specialiserede behandlinger indenfor Kongeriget – og for Grønlands vedkommende med Island – samt vedrørende uddannelse og rekruttering indenfor Kongeriget og gennem det nordiske og arktiske samarbejde.
- Særligt med udgangspunkt i grønlandsk sammenhæng søges samarbej-

det yderligere udviklet mellem arktiske partnere omkring fælles udfordringer. Styrket arktisk samarbejde kunne omfatte blandt andet forskning, evaluering samt udveksling af "good/best practices" vedrørende infektionssygdomme, folkesundhed, telemedicin, kulturelt afstemt sundhedsbetjening samt det miljømedicinske område.

- Det vil være en prioritet at øge samarbejdet i nordisk og arktisk regi om sundhedsberedskab vedrørende katastrofesituationer og andre akutte udfordringer for befolkningens sundhed.
- Kongeriget vil i samarbejde med det internationale forsknings- og vidensmiljø fortsat fokusere på overvågning af befolkningens sundhedstilstand samt klimaændringernes og den globale forurenings betydning for befolkningens sundheds- og sociale vilkår i Grønland, mens Grønland har særligt ansvar for rådgivning og formidling internt af de monitorings- og forskningsresultater, som frembringes i Kongeriget og internationalt.
- Kongeriget vil fremme arktisk samarbejde og videnudveksling om social bæredygtighed, herunder med fokus på befolkningernes deltagelse i nye muligheder i Arktis samt inddragelse i den internationale debat om fremtidens Arktis.

MOD ET TÆTTERE ARKTISK SAMARBEJDE OM SUNDHED

Det første Arktiske Sundhedsministermøde blev holdt med Danmark og Grønland som værter den 16. februar 2011 i Nuuk. De arktiske lande står over for en række fælles udfordringer på sundhedsområdet og ønsker at samarbejde om at finde de rigtige løs-

ninger og udveksle viden og erfaringer. Det gælder særligt i forhold til forebyggelse, telemedicin og forskning, og også når det gælder psykiske sygdomme og forebyggelsen af misbrug og selvmord. Mødet førte til "The Arctic Health Declaration", som udtrykker enighed om et tættere

samarbejde på sundhedsområdet bl.a. i form af udveksling af "best practices", og at de oprindelige folk i Arktis i højere grad skal inddrages i forskning, sundhedsfremme og forebyggelse.

Foto: Ólovur Fredriksen

4. Udvikling under respekt for Arktis' sårbare klima, miljø og natur

- Kongeriget vil videreføre en aktiv og ambitiøs videnopbygning om klimaændringerne i Arktis og konsekvenserne heraf, for at styrke global og lokal tilpasning.
- Arktisk natur og miljø skal forvaltes på baggrund af bedst mulige videngrundlag og beskyttelsesstandarder og det internationale samarbejde herom fremmes.

Arktis er i stigende grad blevet en del af den internationale dagsorden, og den globale udvikling er i stigende grad blevet en del af Arktis. Med Arktisk Råds publikation *Arctic Climate Impact Assessment* fra 2005 fik verden øjnene op for omfanget og konsekvenserne af klimaændringerne i Arktis. Allerede 20 år tidligere havde erkendelsen af, at tungt nedbrydelige menneskeskabte, miljøgifte og tungmetaller fører til forurening og ophobning af giftstoffer hos dyr og mennesker i Arktisk, dog ansporet til oprettelsen af Arktisk Råd, og i 1998 til internationale aftaler om regulering af visse af miljøgifterne. Der er med rette øget internationalt fokus på miljøregulering i Arktis, herunder på naturbeskyttelse, biodiversitet og på havmiljø. Der er endvidere stor opmærksomhed om den stigende påvirkning af giftige stoffer, som kviksølv og svært nedbrydelige organiske stoffer (POP'er), der kan have skadelige følger for såvel befolknings-sundheden, som økosystemerne og biodiversiteten.

I det følgende fokuseres på de strategiske prioriteter, at styrke videnopbygningen om konsekvenserne af de hastige klimaændringer i Arktis samt at styrke beskyttelsen af miljøet og biodiversiteten i Arktis.

4.1. BEDRE VIDEN OM KONSEKVENSERNE AF KLIMAÆNDRINGER I ARKTIS

Nyere videnskabelige undersøgelser konkluderer, at opvarmningen i Arktis siden 1980 været dobbelt så stor som på resten af kloden og Arktis har i perioden 2005-2010 haft rekordhøje gennemsnitstemperaturer siden målinger begyndte i 1840. Globale klimamodeller forudser, at opvarmningen vil fortsætte. Effekterne af den fortsatte opvarmning på det grønlandske klima, indlandsisen og havet undersøges blandt andet med regionale klimamodeller med henblik på, at understøtte tilpasningen til klimaændringerne. Den arktiske opvarmning betyder, at sne- og is smelter stadigt hurtigere, og at permafrosten forsvinder i den sydlige del af det arktiske område. Effekterne af disse ændringer er omfattende – her-

under havstigning, mulige ændringer i atmosfærens indhold af drivhusgasser, mulige ændringer i globale havstrømme m.v. - og klimaændringerne i Arktis har afgørende betydning for globale klima- og miljøforhold.

For mere sikkert at kunne fremskrive, hvordan de globale klima- og miljøforhold vil udvikle sig, er det afgørende at forstå, hvordan klimaændringerne påvirker Arktis, og hvordan ændringerne i Arktis påvirker udviklingen i det globale klima. En sådan viden er bl.a. afgørende for tilpasningen til klimaændringer i Arktis og i resten af verden. Kongeriget arbejder desuden for at understøtte og fremme indgåelsen af en global aftale om begrænsning af udledningen af drivhusgasser.

- I samarbejde med det internationale forsknings- og vidensmiljø vil Kongeriget styrke indsatsen for at kvantificere globale og regionale effekter af klimaændringer i Arktis, herunder viden om, hvordan arktiske økosystemer, havisen og iskapperne reagerer på klimaændrin-

ger. Indsatsen omfatter overvågnings- og forskningsindsatser og med inddragelse af såvel grønlandske, færøske som danske forskningsmiljøer.

- Forskningen og overvågningen skal styrke videngrundlaget om klimaændringernes konsekvenser og betydning for befolkninger og samfund i og udenfor Arktis og inddrage lokal og traditionel viden. Samarbejdet skal styrkes om identifikation af tiltag til tilpasning til klimaændringer indenfor Kongeriget.
- Kongeriget vil medvirke til at styrke oprindelige folks rettigheder i forhandlingerne frem mod en ny, international klimaaftale, herunder ved at skabe synlighed om oprindelige folks situation, samt arbejde for at principperne i FN-erklæringen om Oprindelige Folks Rettigheder fra 2007 respekteres.

ARCTIC CLIMATE IMPACT ASSESSMENT (ACIA) OG SNOW, WATER, ICE AND PERMAFROST IN THE ARCTIC (SWIPA)

Arktisk Råd offentliggjorde i 2005 et stort videnskabeligt arbejde om klimaændringerne og deres konsekvenser i Arktis - Arctic Climate Impact Assessment (ACIA). ACIA - Rapporten pegede på, at klimaændringerne i Arktis vil få store konsekvenser for det arktiske miljø og befolkningerne i Arktis, og at de første tegn på ændringerne allerede kunne ses. I 2011 offentliggjorde Arktisk Råd en opfølgning på ACIA-rapporten: *Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic* (SWIPA), der særligt fokuserer på klimaændringernes betydning for sne-, is-, og frostforholdene i Arktis

indenfor det seneste ti-år. Arbejdet, der baserer sig på videnskabelige artikler og data, er gennemført af 200 af verdens ledende arktiske forskere. SWIPA arbejdet bekræfter de forudsigelser, som var indeholdt i ACIA-rapporten, men på en række områder sker ændringerne meget hurtigere end ventet. SWIPA arbejdet viser bl.a. at perioden 2005-2010 har været den varmeste periode, der endnu er målt i Arktis, at sommerhavisen kan være forsvundet indenfor 30-40 år, at Grønlands indlandsis og andre arktiske iskapper smelter stadigt hurtigere, at den globale havstigning ved afslutningen af dette århundred kan

blive 0,9-1,6 m med et betydeligt bidrag fra arktisk is, og at ændringerne i sne-, is- og frostforholdene fundamentalt set ændrer de arktiske økosystemer, hvilket særligt vil være en udfordring for lokale samfund og traditionel levevis.

REGIONAL KLIMAMODELLERING I ARKTIS

I samarbejde med Klimaforskningscentret i Nuuk udvikler og anvender Danmarks Meteorologiske Institut (DMI) en model for klimasystemet med høj opløsning (detaljerigdom) til vurdering af fremtidige klimaændringer for området omkring Grønland. Projektet er støttet af Kommissionen for Videnskabelige Undersøgelser i Grønland (KVUG). Modelsystemet er i første omgang tænkt anvendt som et redskab til at fokusere

på øget grundlæggende viden om klimaet i Arktis med hovedvægt på Grønland og til at bistå med en øget forståelse af effekterne af klimaændringerne. Modelsystemet har især fokus på Indlandsisen og dens vekselvirkning med det omkringliggende hav, men bidrager også til viden om permafrostforhold og vejr-, hav- og is-samspil mere generelt. Sidstnævnte sker som et pilotprojekt med fokus på Nuuk området, hvor Nuuk og en række af akti-

viteterne ved Klimaforskningscentret er koncentreret. Dette kan udnyttes til modelverifikation og et større samspil med det grønlandske samfund f.eks. med henblik på klimatilpasningstiltag.

PROGRAMME FOR MONITORING OF THE GREENLAND ICE SHEET - PROMICE

Bidraget fra den grønlandske indlandsis til verdenshavens stigning er accelereret over de seneste ti år og nettotabet af is er nu på omkring 200 Gt/år. Indlandsisen vil med stor sandsynlighed blive den vigtigste bidragsyder til stigningen i det globale havniveau over de næste hundrede år, ifølge Arktisk Råds SWIPA-rapport fra 2011. Ændringer i indlandsisens massebalance kan yderligere påvirke havcirkulationen i Nordatlanten og de marine ressourcer omkring Grønland. For at etablere et bedre videngrundlag, blev der i 2007 igangsat et langsigtet nationalt overvågningsprogram for Indlandsisen,

kaldet PROMICE. Målet for PROMICE er at bestemme indlandsisens massetab, forklare årsagerne og levere data og observationer til den globale forskningsindsats på området gennem:

- Et netværk af automatiske klimastationer direkte på indlandsisen
- Direkte målinger af ishøjde og istykkelse fra fly
- Kortlægning af isens flydning fra satellit
- Direkte, kontinuerede målinger af udløbsgletsjeres flydehastighed

- Observationsbaseret modellering af afsmeltning og dannelse af isbjerge
- Overvågning af de mindre iskapper og gletsjeres massetab
- Drift af database med fri online adgang til alle indsamlede data

PROMICE er et samarbejde mellem GEUS, Danmarks Tekniske Universitet og Asiaq, Grønlands Forundersøgelse.

4.2. BESKYTTELSE AF MILJØ & BIODIVERSITET

Arktisk natur og det arktiske dyreliv er unikt og sårbart. Det skyldes, at økosystemerne er tilpasset de lave temperaturer i Arktis. Den globale opvarmning medfører stadig større isfrie havområder i sommerperioderne, og mindre udbredelse af havis kan få stor indflydelse på levevilkårene for og udbredelse af de arter, der er tilknyttet havisen. Samtidig vil længere perioder med åbent vand medføre øget aktivitet såsom skibstrafik i områder, der tidligere ikke har kunnet besejles, ligesom øget råstofudnyttelse, fiskeri og turisme indebærer risiko for forurening og uheld.

Den øgede skibstrafik kan også medføre risiko for øget tilgang af invasive arter. Hertil kommer den langsomme omsætning af problematiske kemiske stoffer, der ofte er transporteret langvejs fra. Klimaændringerne kan ligeledes medføre direkte effekter på biodiversiteten på landjorden,

ligesom en række klimarelaterede og ikke klimarelaterede menneskeskabte effekter kan påvirke biodiversiteten. Dette gælder eksempelvis øget færdsel med tilhørende forstyrrelser og slid, fragmentering af habitater, samt stigende brug af arealer i det åbne land til erhvervmæssige og rekreative formål.

På den baggrund forudses et større pres på de arktiske økosystemer og den sårbare biodiversitet. Samtidig sker der en ophobning af miljøgifte op gennem fødekæden, som kan have store konsekvenser for de arktiske samfund. Det er derfor væsentligt i samarbejde med internationale partnere at sikre overvågning og undersøgelse af de miljø- og sundhedsmæssige effekter, som de arktiske befolkninger, det arktiske økosystem og biodiversiteten udsættes for. Det er ligeledes vigtigt at sikre videnopbygning gennem overvågning og undersøgelser af bl.a. migrerende dyrearter (f.eks. hvaler, isbjørne, trækfugle m.m.), økosystemer samt den biologiske

mangfoldighed til brug for det internationale naturarbejde, således at der sikres bedst muligt grundlag for en fremtidig forvaltning i Grønland, som er baseret på bæredygtig udnyttelse og beskyttelse af den arktiske natur.

Parametre som trækruter, områdeudnyttelse og kernehabitater kan endvidere skifte i takt med de forventede ændringer i klima og isforhold. Yderligere analyser vil kunne lede til mere præcis identificering af områder, samt til eventuelle fremtidige ændringer. Identificering af disse områder, samt estimater over fremtidige ændringer vil være af stor betydning for iværksættelse af nødvendige reguleringer for at sikre en vedvarende effektiv beskyttelse af natur og miljø.

I forhold til miljømæssige belastninger og effekter er det fortsat nødvendigt at sikre overvågning og undersøgelser af f.eks. svært nedbrydelige organiske forbindelser (POP'er), kviksølv, olie, partikler og anden

forurening, som de arktiske befolkninger og økosystemer eksponeres for. Mange års gentagen dataindsamling af miljøbelastningen i området giver vigtig information både om effekten af allerede indgåede internationale aftaler om reduktion af fjerntransporteret forurening og information til brug for det fremtidige miljøarbejde i EU og andre internationale fora. Bidraget fra den lokale forurening i den arktiske region har hidtil været minimal. En følge af ovennævnte miljøudfordringer er, at det er nødvendigt at sikre, at fremtidig monitoring gennemføres på en måde, så alle trusler og belastninger af Arktis vurderes samlet.

Der skal arbejdes fokuseret på national implementering af indgåede internationale aftaler på natur- og miljøområdet og på forebyggelse af forurening af havmiljøet, også ved at øge den maritime sikkerhed. I den forbindelse er det centralt, at de højeste internationale miljøstandarder anvendes i forbindelse med udnyttelse af ressourcerne i Arktis, at der på grund af de særlige sejladsforhold sikres den bedst mulige forebyggelse af skibssulykker i Arktis og eventuel forurening som følge heraf.

- Natur og miljø skal forvaltes på baggrund af det bedst mulige videngrundlag. Dette sikres gennem en langsigtet overvågning og systematisk sammenholdning af forskningsresultater. Beskyttelsen af biodiversitet ud fra internationale standarder skal styrkes blandt andet ved at identificere vigtige og økologisk sårbare områder.
- Der skal arbejdes for at sikre rettigheder for ophavslandene og tilgang til efterforskning i forhold til udnyttelsen af biologiske ressourcer i Arktis, da Kongeriget har stor interesse i at kunne beskytte og udnytte genetiske og biologiske ressourcer i Arktis i henhold til Konventionen om Biologisk Mangfoldighed.
- Der skal sikres fortsat overvågning af fjerntransporterede forurenende stoffer og disses effekter på økosystemer og mennesker i Arktis. Ligeledes skal der ske en fortsat overvågning heraf samt prioritering af overvågning af arter og økosystemer. Det er endvidere vigtigt, at der sker en samlet vurdering og monitoring af samtlige trusler og belastninger af Arktis med henblik på beskyttelse af natur og miljø.
- Den nyeste viden om miljøgifte i Arktis skal gøres tilgængelig og anvendes progressivt. Fokus skal styrkes på anvendelse af den tilgængelige viden i internationale fora, f.eks. i.f.m. globale forhandlinger af aftaler som UNEPs globale kviksvovskonvention og Stockholmkonventionen samt andre relevante aftaler om organisk svært nedbrydelige forbindelser.
- Forebyggelsen af forurening af havmiljøet i Arktis skal styrkes. Det omfatter bl.a. styrket international viden- og erfaringsudveksling om forebyggelseskridt og samarbejde især i Arktisk Råd og IMO om fælles forebyggelsestiltag.
- Kongeriget vil medvirke til at beskytte havmiljøet ved snarest muligt at implementere og ratificere HNS-protokollen om erstatning og ansvar ved skader forårsaget af farlige og skadelige stoffer, samt ballastvandskonventionen, der skal medvirke til at beskytte havmiljøet mod invasive arter.
- Kongeriget vil endvidere frem mod 2014 gennemføre en risikoanalyse for havmiljøområdet i og omkring Grønland, herunder risikoen for olie- og kemikalieforurening som følge af den forventede udvidelse af trafikmængden og aktivitetsniveauet i området. Med udgangspunkt i risikoanalysen vil

Kongeriget vurdere, i hvilket omfang det kan være nyttigt at styrke beskyttelsen af havmiljøet i Arktis. Eventuelle tiltag vil kunne omfatte styrket international viden- og erfaringsudveksling om forureningsbekæmpelse, styrket beredskab for forudsigelse af oliedrift samt styrket internationalt havmiljøberedskabsamarbejde.

ARKTISK MILJØMINISTERMØDE JUNI 2010

I juni 2010 blev der afholdt et Arktisk miljøministermøde i Ilulissat i Grønland med den danske miljøminister og det grønlandske medlem af Naalakkersuisut for miljø og natur som værter. I opfølgning på mødet er der i Kongeriget iværksat et arbejde med at identificere sårbare marine områder og se på mulighederne for beskyttelse af disse mod

påvirkninger fra skibsfart. Der er identificeret 12 sårbare marine områder omkring Grønland, og det er besluttet at der skal ses nærmere på 6 af disse områder. Arbejdet vil i første omgang fokusere på de tre højest prioriterede sårbare marine områder, nemlig:

- 1) Nordvandspolyniet (ud for Nordvestgrønland),
- 2) Diskobugten og Store Hellefiskebanke (Vestgrønland) samt
- 3) Ittoqqortoormii (Scoresby Sund) og omkringliggende områder (Østgrønland).

GREENLAND ECOSYSTEM MONITORING

De arktiske egne er kendetegnet ved et barskt klima med ekstreme lys- og temperaturforhold, korte somre og sne- og isdække om vintrene. Økosystemerne og de enkelte arter, der lever i Arktis, har måttet tilpasse sig disse ekstreme forhold og stor naturlig variation fra år til år. Kendskabet til, hvordan de arktiske økosystemer fungerer, hvordan systemerne påvirker omgivelser, hvad år-til-år-variationen i f.eks. vejrforhold betyder, og hvordan systemerne ændrer sig som konsekvens af klimaændringer, kræver bredt anlagte

undersøgelserprogrammer over længere tid. På forskningsstation Zackenberg og på en tilsvarende station i Kobbefjorden nær Nuuk gennemføres multidisciplinære undersøgelser- og forskningsaktiviteter, der medvirker til at belyse de arktiske økosystemers funktioner og deres udvikling. F.eks. undersøges ændringer i biodiversitet, systemernes optag/frigivelse af drivhusgasser og deres modstandsdygtighed i lyset af den klimatiske udvikling. Tilsammen kaldes de to programmer Greenland Ecosystem Monitoring, og de udføres i et samarbejde mellem grønlandske og

danske videninstitutioner, herunder ASIAQ, Grønlands Klimaforskningscenter, Grønlands Naturinstitut, Københavns Universitet, Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, og Århus Universitet/Danmarks Miljøundersøgelser.

GRØNLANDSK MILJØATLAS OVER OMRÅDER SÆRLIGT FØLSOMME IFT. OLIESPILD

Råstofdirektoratet i Grønland har af Danmarks Miljø Undersøgelser fået udarbejdet et Miljøatlas, som er et atlas over grønlandske havområder og fjorde som er særligt følsomme over for oliespild. Atlasset gør det muligt for olieselskaber og Grønlands Selvstyre at forberede indsatsen bedst muligt i tilfælde af et oliespild, således at naturen og miljøet vil tage mindst muligt skade.

Atlasset indgår som en væsentlig del af det samlede beredskab, som etableres i forbindelse med olieeftersforskning. Atlasset indeholder oplysninger om det lokale dyreliv, lokale fiskeri- og fangstinteresser og arkæologisk interessante områder, som er specielt følsomme over for et eventuelt oliespild. Derudover indeholder atlasset oplysninger om de fysiske forhold – fx kysttyper og oceanografi – logistik og

metoder til begrænsning af olieforurening. Atlasset dækker hele området fra Kap Farvel (60°N) i syd til bygden Kullorsuaq i nord (75°N).

Foto: Lars Schmidt

5. Tæt samarbejde med vore internationale partnere

- Kongeriget vil prioritere globalt samarbejde med relevans for Arktis, herunder særligt en ambitiøs indsats ift. klimaændringer, beskyttelse af natur- og miljø, stærke globale maritime regler samt videreføre høj prioritering af oprindelige folks rettigheder.
- Kongeriget vil styrke samarbejdet i Arktisk Råd. Samarbejdet med EU skal fremmes og Arktis vægtes højere i nordisk regi. "Arctic 5" er et væsentligt komplementært regionalt forum for kyststaterne i Det Arktiske Ocean.
- For at optimere interessevaretagelsen vil Kongeriget opprioritere bilateralt samarbejde og dialog vedr. Arktis, både med etablerede partnere og nye aktører i Arktis.

Den internationale interesse for Arktis vil vedblive at stige de kommende år. Et voksende antal stater, virksomheder, civilsamarfundsorganisationer og internationale organisationer vil engagere sig i regionen. Det kræver et stærkt og effektivt regionalt og globalt samarbejde, som løbende tilpasses de nye muligheder og vilkår. Det er naturligt, at Kongeriget spiller en hovedrolle i udformningen af fremtidens internationale arkitektur for Arktis. En lang række internationale aftaler og samarbejdsfora har relevans for Arktis og kræver aktiv interessevaretagelse fra Kongerigets side. Det gælder for eksempel på verdenshandelsområdet inden for WTO, på miljø- og naturområdet inden for UNEP, inden for forskning, sundhed, og på sikkerheds- og forsvarsområdet inden for bl.a. NATO.

Kongerigets arktiske strategi vil danne basis for vores samarbejde med inter-

nationale partnere om Arktis og arktiske temaer. En buket af temaer og organisationer, som behandles i dette kapitel, vil udgøre Kongerigets strategiske prioriteter i udenrigspolitikken vedrørende Arktis. Udgangspunktet vil være, at vi i dag har det fornødne folkeretlige grundlag, og at Arktis vedblivende skal være en region præget af samarbejde. Vi vil særligt bygge videre på Kongerigets stærke tradition for samarbejde med vore arktiske naboer, parallelt med prioritering af andre relevante samarbejder både globalt, regionalt og bilateralt.

5.1. GLOBALE LØSNINGER PÅ GLOBALE UDFORDRINGER

Kongeriget vil videreføre en **aktiv og ambitiøs klimapolitik** for at imødegå de udfordringer, som klimaændringerne indebærer for Arktis og andre sårbare egne. Kongerigets klimapolitik er forankret

i FN's Klimakonvention (UNFCCC), hvis mål er at stabilisere atmosfærens indhold af drivhusgasser på et niveau, som forhindrer klimaændringer, der er farlige for menneskeheden. I forhandlingerne om en fremtidig global klimaaftale vil Kongeriget fortsat arbejde for opfyldelse af den fælles målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til maksimalt 2 grader over det præ-industrielle niveau.

Danmark deler EU's ambition om en reduktion af totale globale drivhusgasudledninger på mindst 50 pct. i 2050 i forhold til 1990, samt reduktioner for de industrialiserede lande på 25-40 pct. og 80-95 pct. i henholdsvis 2020 og 2050 – begge i forhold til 1990. Målsætningen fordrer, at der opnås tilstrækkelige globale reduktioner af drivhusgasudledningen på kort og på længere sigt. Den danske regering har som ambition, at Danmark skal blive

uafhængigt af fossile brændsler i 2050 og Danmarks forpligtende vedvarende energi mål i henhold til EU i 2020 er 30 pct.

Grønland har som mål at reducere udledningen af drivhusgasser med 5 pct. i perioden 2013-2020 for samfundet, som det ser ud i dag, og for så vidt angår energiforsyningen at mindst 60 pct. af den samlede energiproduktion i det civile samfund skal være baseret på vedvarende energi inden 2020. Råstofaktiviteter under udvikling i dag er ikke omfattet af reduktionsmålsætningen, men vil blive udviklet i overensstemmelse med internationale principper for bæredygtighed.

Færøernes klimapolitik, som indebærer en reduktion af drivhusgasudledning på mindst 20 pct. frem til 2020 i forhold til 2005, vil blandt andet indebære, at 75 pct. af el-produktionen skal være baseret på vedvarende energi i 2020. Effekterne af klimaændringerne mærkes allerede, og Kongeriget understøtter vigtigheden af at tilpasningstiltag iværksættes for at imødegå allerede uundgåelige klimateffekter.

- Kongeriget vil arbejde for indgåelse af en global ambitiøs klimaaftale, der indeholder reduktionsforpligtelser og -handlinger der, i overensstemmelse med nuværende og fremtidige vurderinger fra FN's klimapanel, er forenelige med, at holde den globale temperaturstigning på maksimalt 2 grader over det præ-industrielle niveau.
- Kongeriget vil fortsat, herunder igennem Arktisk Råd, bidrage med viden og informationsindspil om Arktis i klimaændringernes perspektiv til de relevante internationale fora, hvorunder en global klimaaftale under UNFCCC fremmes. Dette omfatter også behov for klimatilpasningstiltag i Arktis.

Kongerigets globale politik på natur- og miljøområdet i relation til Arktis er sær-

ligt centreret om **Konventionen om biologisk mangfoldighed** og **Ramsarkonventionen** om vådområder af international betydning. Danmark, Færøerne og Grønland har en lang tradition for at arbejde sammen i globale fora såsom Ramsar- og Biodiversitetskonventionen om at fremme beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af jordens biologiske mangfoldighed samt om at sikre genskabelse og opretholdelse af de økosystemydelse, der understøtter samfundene og velfærd. Under Biodiversitetskonventionen blev i oktober 2010 i Nagoya, Japan, vedtaget tre vigtige aftaler for at bevare biodiversiteten globalt. Aftalen indeholder Nagoya-protokollen om adgang til genetiske ressourcer og udbyttedeling (ABS), Den strategiske plan for biodiversitet 2011-2020 og Ressourcemobiliseringsstrategien.

Også opnåelse af en global kviksølvaftale har længe været højt prioriteret af Kongeriget. Kviksølv er et giftigt tungmetal, som akkumuleres i fødekæden. Specielt i den arktiske region er kviksølv en trussel mod befolkningssundheden, da lokal og traditionel kost som sæl, hval, havfugle og æg kan indeholde høje mængder kviksølv. Der er i regi af Arktisk Råd særligt fokus på at overvåge niveauer og effekter fra kviksølv, og disse overvågningsresultater indgår som grundlag i de globale forhandlinger.

- Kongeriget vil arbejde for, at de 20 delmål fra den strategiske plan under Biodiversitetskonventionen bliver implementeret med fokus på problemstillinger af særlig relevans for Færøerne og Grønland. Kongeriget vil styrke vidgrundlaget for den internationale beskyttelse og bæredygtige benyttelse af biodiversitet og økosystemydelse blandt andet gennem The Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services (IPBES) og Global Biodiversity Information Facility (GBIF).

- Kongeriget vil arbejde i relevante globale fora for at nedbringe den forurening, der føres med hav og luft til det arktiske område. Kongeriget vil arbejde for en globalt bindende kviksølvaftale i regi af UNEP og arbejde for at styrke gældende kemikaliaftaler som Stockholm Konventionen om svært nedbrydelige organiske forbindelser og LTRAP-protokollen.

Grønland og Danmark har tradition for et tæt og konstruktivt samarbejde om at fremme vilkårene for verdens **oprindelige folk**. Oprindelige folk er i nogle sammenhænge særligt udsatte for menneskerettighedskrænkelser, herunder når nye udfordringer viser sig, som eksempelvis klimaændringer. I det omfang deres rettigheder anerkendes, hvilket i sig selv til tider har været vanskeligt, er en af de store udfordringer at sikre respekt for og efterlevelse af disse rettigheder. Danmark og Grønland besidder erfaringer og historik, der giver særligt gode forudsætninger for sammen at fremme oprindelige folks rettigheder. Indsatsen har blandt andet ført til, at FN på dansk/grønlandsk initiativ har oprettet et Permanent Forum for Oprindelige Folk, der har fungeret siden 2002.

Dette forum har allerede vist sin værdi som et mødested for regeringer og repræsentanter for oprindelige folk verden over og er det eneste forum, hvor individer og grupper af oprindelige folk er repræsenteret. Forummet søger aktivt at skabe opmærksomhed om oprindelige folks situation i hele FN-systemet. Danmark og Grønland har derudover aktivt deltaget i forhandlingerne om FN's Erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder, der blev vedtaget i 2007. Erklæringen er et vigtigt udgangspunkt i det fremtidige arbejde med at sikre oprindelige folks rettigheder og deres overlevelse gennem respekt bl.a. for deres kultur, sprog og levevis.

- Kongeriget vil fremme og beskytte oprindelige folks rettigheder. Danmark/Grønland arbejder bl.a. for, at principperne udstukket i FN's Erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder fra 2007 gennemføres i praksis.
- Fra dansk og grønlandsk side støttes desuden op om det arbejde, som udføres af FN's specialrapportør vedrørende oprindelige folk, mens der ligeledes arbejdes for, at ekspertmekanismen for oprindelige folks rettigheder (EMRIP) under FN's Menneskerettighedsråd bidrager positivt til at fremme og beskytte oprindelige folks rettigheder.

FN's søfartsorganisation (IMO) er FN's særlige organisation for maritim sikkerhed, sikring af den internationale søfart og

forebyggelse af forurening fra skibe. IMO har 169 medlemmer, herunder Danmark, samt 3 associerede medlemmer, herunder Færøerne. IMO er af helt central betydning for global fastsættelse af tekniske krav til skibe for at undgå skævvridning af den fri verdenshandel. Det er et bærende princip i IMO, at skibe skal behandles ens, uanset hvilket flag de sejler under.

I IMO skal arbejdes for indførelse af de højest mulige standarder for sundhed, sikkerhed og miljø. Kun ved indførelse af globale krav kan sikres, at det ikke er sikkerheden, der konkurreres på. De seneste år har der været særligt fokus på miljødagsordenen i IMO, herunder beskyttelse af følsomme havområder, øget regulering af transporter med olie, samt krav til skibes brændstof og udledninger og ikke mindst

klimadagsordenen. På disse områder spiller Kongeriget en markant rolle for at sikre, at der skabes løsninger, der gavner både miljø og skibsfarten.

- Kongeriget vil i IMO sikre, at Arktis og de grønlandske forhold tages i betragtning i IMO's arbejde og beslutninger vedrørende udviklingsmuligheder for de maritime erhverv, øget sikkerhed til søs, beskyttelse af havmiljøet og kystzonen samt mindsket udledning af drivhusgasser og reduktion af luftforurening.

DANSK/GRØNLANDSK INDSATS FOR OPRINDELIGE FOLKS RETTIGHEDER

Grønland og Danmark har i mange år samarbejdet tæt om at fremme oprindelige folks rettigheder. Danmarks første strategi for støtte til oprindelige folk fra 1994 blev udarbejdet på dansk/grønlandsk initiativ, og netop samarbejdet med Grønland har bidraget til at give Danmark en høj international profil på området.

Danmark og Grønland har historisk være aktive i en række relevante internationale fora, hvor oprindelige folks rettigheder drøftes. Det gælder bl.a. de

årlige samlinger i FN's Permanente Forum for Oprindelige Folk, der ligeledes blev oprettet på dansk/grønlandsk initiativ, og FN's Ekspertmekanisme for Oprindelige Folks Rettigheder (EMRIP). Danmark/Grønland var desuden en vigtig spiller i forbindelse med vedtagelsen af FN's Erklæring om Oprindelige Folks Rettigheder.

Etableringen af Selvstyreordningen for Grønland i 2009 er en illustration på Danmarks implementering af FN-erklæringen. Endelig deltager Danmark/Grønland aktivt i forhandlinger i bl.a. FN's Menneskeret-

tighedsråd og Generalforsamling om resolutioner, der vedrører oprindelige folks rettigheder.

I 2011 færdiggjordes et review af Danmarks strategi for støtte til oprindelige folk. Reviewet konkluderer bl.a., at det dansk/grønlandske samarbejde har ledt til banebrydende institutionelle resultater samt til forbedrede levevilkår for oprindelige folk.

5.2 STYRKET REGIONALT SAMARBEJDE

Det er et centralt mål for Kongeriget at styrke samarbejdet i Arktisk Råd. Som den eneste organisation, der har alle 8 arktiske stater som medlemmer og der-

udover 6 organisationer af oprindelige folk som ligeberettigede partnere, er Arktisk Råd det primære organ for konkret samarbejde i Arktis. Rådets arbejde udspringer af et samarbejde om miljøspørgsmål, men er over tid blevet udvidet til f.eks.

også at omfatte bæredygtig udvikling og befolkningernes levevilkår. Senest har Arktisk Råd været instrumental i udviklingen af en bindende aftale mellem de 8 medlemslande om efter-søgning og redning (SAR), med Færøerne og Grønland som

”co-signatories”, som er nødvendig på grund af den øgede adgang til områder, der tidligere var dækket af is.

Kongeriget ønsker at fremtidssikre Arktisk Råd, dvs. at Rådet får stadig større direkte betydning for de arktiske befolkninger. Arktisk Råd skal udvikles fra ”decision-shaping” til ”decision-making”. Rådets funktion som beslutningspåvirkende instrument over for nationalstaterne og internationale organisationer skal styrkes, og hvor det er muligt bør muligheden for egentlig beslutningstagen udvikles. Det er samtidig vigtigt at sikre samarbejde med alle lande og organisationer, som har betydning for Arktis, og som kan bidrage til samarbejdet i Rådet. Kongeriget har under formandskabet for Arktisk Råd 2009-2011 arbejdet for en styrkelse af Rådet bl.a. med etablering af et fast, fællesfinansieret sekretariat samt optagelse af nye permanente observatører.

- Arktisk Råd skal styrkes som den eneste relevante politiske organisation, som har alle arktiske stater og folkeslag som medlemmer – samtidig med, at Arktisk Råd skal samarbejde med alle relevante lande og organisationer med interesse for Arktis. Kongeriget vil lægge vægt på, at den menneskelige dimension, dvs. befolkningens levevilkår og velfærd, sikres en stadig større plads i samarbejdet.

Kongeriget vil fastholde formatet ”**Arctic 5**”, bestående af kyststaterne i Det Arktiske Ocean, Canada, Danmark/Grønland, Norge, Rusland og USA, som forum for spørgsmål af relevans primært for de fem kyststater, aktuelt først og fremmest kontinentalsokkelproblematikken. For så vidt angår kontinentalsokkelproblematikken deltager alle tre rigsdeler, mens Færøerne sikres fortsat mulighed for indseende i evt. øvrige aktiviteter i dette forum. ”**Arctic 5**” er mødtes på ministerniveau to gange i henholdsvis 2008 og 2010 samt i en række tilfælde på

embedsmandsniveau. Fælles for møderne var, at de angik forhold, der netop primært vedrørte disse kyststater.

- Kongeriget vil fremme sin arktiske strategi i alle relevante mødeformater, herunder ved eventuelle fremtidige møder i ”Arctic 5”-regi om konkret håndtering af fælles emner.

Med udgangspunkt i Europakommisionens meddelelse fra november 2008 vedtog **Den Europæiske Union (EU)** i december 2008 og december 2009 rådskonklusioner om Arktis og Europa-Parlamentet vedtog primo 2011 en betænkning om en bæredygtig EU-politik for Arktis. Såvel rådskonklusionerne som betænkningen er udtryk for den voksende interesse, EU har over for Arktis. Der lægges op til, at EU bør udvikle en samlet arktisk strategi. EU har i dag interesser i Arktis i form af bl.a. forskning og fiskeri og har indirekte betydning for Arktis ved f.eks. sin miljølovgivning. Desuden har EU og dets medlemslande interesser i transport og adgang til at kunne drage nytte af naturressourcerne i Arktis, herunder olie, gas og mineraler samt kritiske metaller, herunder sjældne jordarter.

Danmark, Færøerne og Grønland tilstræber et bredt og tæt partnerskab med EU. Det vil være i Kongerigets interesse, at præge udformningen og gennemførelsen af EU's politikker, f.eks. indenfor energi, klima, fiskeri, fangst, udnyttelse af mineraler samt forholdet til befolkningerne og de oprindelige folk i Arktis, ligesom det for de dele af Kongeriget, som ikke er en del af EU, vil være af interesse at deltage i relevante EU-programmer i ønskelig og mulig udstrækning. Det vil yderligere være vigtigt, at EU's involvering i Arktis sker på de arktiske befolkningers præmisser. Vi skal søge at undgå nye sager, hvor arktiske samfunds lovgivning, tradition, kultur og behov negligeres, som f.eks. EU's forbud mod import af sælprodukter.

Det er af særlig betydning at fremme et godt forhold mellem Grønland og EU og udbygge de samarbejdsrelationer, som består mellem parterne. Herudover skal tilstræbes, at Færøerne gøres synligere i EU's optik som en del af det arktiske samarbejde. Kongeriget vil arbejde for, at EU får en plads i Arktis, herunder i relevante institutioner som Arktisk Råd, hvor Kongeriget støtter EU's ønske om status som observatør.

- Kongeriget skal aktivt bidrage til udformningen af EU-politikker relevante for Arktis og arktiske udfordringer, og i denne sammenhæng søge at sikre de arktiske befolkningers rettigheder og interesser. Kongeriget skal bidrage til, at EU får plads i internationale drøftelser om Arktis.
- Kongeriget samlet og hver Rigsdel for sig skal fremme udviklingen af samarbejdsrelationer mellem EU og henholdsvis Grønland og Færøerne.

Nordisk Ministerråd har afsat en bevilling til samarbejdsprojekter vedrørende det arktiske område og bidrager finansielt til Arktisk Råds arbejde. Herudover gennemføres en række samarbejdsprojekter af arktisk relevans i Nordisk Ministerråds forskellige fagministerråd. Kongeriget ønsker, at det arktiske aspekt af Nordisk Ministerråds arbejde både direkte og via fagministerrådene tildeles en større vægt såvel politisk som finansielt.

- Kongeriget vil fremme Arktis som tværgående fokusområde i Nordisk Ministerråds arbejde.

Vigtigt samarbejde i og om Arktis gennemføres også i en lang række andre organisationer end ovennævnte, for eksempel gennem **NORA**, det nordiske atlantsamarbejde (Færøerne, Grønland, Island og Kyst Norge), **Vestnorden-samarbejdet** (Island, Færøerne og Grønland) og i **sektororga-**

nisationer, som f.eks. NAMMCO (North Atlantic Marine Mammals Commission – bestående af Island, Norge, Grønland og Færøerne). Hertil kommer organisationer, som f.eks. dækker fiskeri-, miljø- eller videnskabelige interesser.

- Samarbejdet vil blive søgt fremmet i og om Arktis i rækken af organisationer, som varetager regionale eller sektororganiserede interesser, herunder særligt Nora, Vestnorden- samarbejdet og NAMMCO.

FAKTA OM ARKTISK RÅD

På initiativ af den finske regering mødtes embedsmænd fra de otte arktiske stater (Canada, Rusland, USA og de fem nordiske lande) i Rovaniemi i 1989 for at drøfte samarbejde og tiltag til at beskytte det arktiske miljø. Det ledte til vedtagelsen af *Arctic Environmental Protection Strategy* (AEPS) i 1991. På AEPS' ministermøde i 1993 i Nuuk blev deltagerkategorien "Permanent Participants" indført, dækkende de arktiske oprindelige folk. I 1996, udvidedes samarbejdet ved oprettelsen af Arktisk Råd i Ottawa, Canada, fra det snævert miljøfaglige til et bredt program der omfatter alle aspekter af bæredygtig udvikling. Hermed blev fokus udvidet fra udelukkende miljø til også mere generelle livs- og levevilkår for befolkningerne i Arktis. Arktisk Råds medlem-

mer tæller foruden de otte arktiske stater seks organisationer, der repræsenterer de oprindelige folk i Arktis, de såkaldte permanent participants. Desuden deltager en lang række lande og organisationer som observatører. Arktisk Råds traditionelle drivkraft har været Rådets seks arbejdsgrupper, der monitorerer udviklingen i Arktis på forskellige parametre og udarbejder videnskabelige rapporter med viden, anbefalinger og forslag til opfølgning i Arktisk Råd og andre internationale organer.

Det danske kongeriges formandskab for Arktisk Råd i 2009-2011 var en væsentlig prioritet for Danmark, Grønland og Færøerne. Udenrigsministermødet i Nuuk i maj 2011 under dansk/grønlandsk værtskab var det substansmæssigt tungeste og med størst ministerdeltagelse i Arktisk

Råds historie. På mødet vedtog man Nuuk-deklarationen, der bl.a. fastsætter rolle og kriterier for optagelse af nye observatører, etablerer et permanent sekretariat for Arktisk Råd i Tromsø i Norge, nedsætter en task force med henblik på udvikling af et instrument til forebyggelse og håndtering af potentielle olieudslip i Arktis og giver mandat til forstærket kommunikationsindsats for Arktisk Råd. Desuden underskrev ministrene en aftale om eftersøgning og redning i Arktis (SAR), der som den første juridisk bindende aftale indgået i regi af Arktisk Råd tilføjer en ny dimension til Rådets virke og lover godt for et fremtidigt stærkt samarbejde i den arktiske region.

THULE - FREMTIDIG ARKTISK HUB OG SAMARBEJDSPLATFORM?

Afsmeltningen af polar-iskappen og den deraf følgende stigende aktivitet i Arktis vil medføre større behov for tilstedeværelse og opgaveløsning for forsvaret i området omkring det nordlige og nordvestlige Grønland. Under forsvarsforliget 2010-2014 gennemfører forsvaret en effektivisering af de nordatlantiske operative kommandoers struktur (jfr. afsnit 2.3), og det skal i forligsperioden undersøges, om Thulebasen kan spille en større rolle i forbindelse med forsvarets mangearterede opgaveløsning i

og ved Grønland i samarbejde med andre partnerlande. Thulebasen udgør med sin dybtvandshavn, lufthavn og veludbyggede infrastruktur (herunder tank- og lagerkapacitet samt værksteds-, hospitals-, indkvarterings-, støtte- og kontorfaciliteter) en enestående kapacitet i det arktiske område nord for Polarcirklen.

Der er således allerede en eksisterende mulighed for at tilvejebringe de logistiske forudsætninger for øget tilstedeværelse i området omkring det nordlige og nordvest-

lige Grønland. Thulebasen har endvidere potentiale til at blive en bredere platform til understøttelse af samarbejdsintentionerne i Ilulissat-erklæringen fra 2008 mellem de 5 kyststater i Det Arktiske Ocean. Et samarbejde omkring de logistiske faciliteter i Thule kunne således tænkes på sigt også at omfatte opgaver og beredskab i relation til havmiljøet, udgangspunkt for øvelsesaktivitet i relation til fælles procedurer for bl.a. eftersøgnings- og redningstjeneste samt være platform for fælles forskningsprojekter i Arktis.

5.3. AKTIV BILATERAL INTERESSEVARETAGELSE

De hastige forandringer og den stigende betydning af Arktis, hvor nye muligheder og udfordringer konstant opstår, og en række nye aktører melder deres interesse i regionen, kræver, at vi også i den bilaterale dimension af Kongerigets interessevaretagelse i Arktis foretager et gearskift. Vi vil også bilateralt arbejde tæt sammen med alle vore partnere. Det bilaterale samarbejde er også en god platform for at fremme multilaterale initiativer i Arktis, hvilket kontinentalsokkelprojektet er et godt eksempel på.

Canada, USA, Norge og Island vil fortsat være centrale partnere for tæt samarbejde på områder som ressourceudnyttelse, maritim sikkerhed, klima og miljø, oprindelige folk, forskning, uddannelse, sundhed og forsvar, ligesom vi vil fastholde tæt kontakt med **Finland** og **Sve- rige** om arktiske emner.

Kongeriget ønsker desuden yderligere at udvide og udvikle samarbejdet med **Rusland**, som er blevet stadig stærkere engageret i internationalt samarbejde om Arktis. For eksempel er der i regi af det dansk-russiske regeringsråd stor gensidig interesse i et tættere samarbejde omkring styrkelse af sejladsikkerheden i arktiske farvande. Udvidet samarbejde med Rusland kunne desuden omfatte bl.a. videnskabeligt samarbejde, herunder i relation til kontinentalsoklen, erfaringsudveksling vedrørende økonomisk, social og miljømæssigt bæredygtig udvikling, samt tillidsopbygning og undersøgelse af samarbejds muligheder mellem det danske og russiske forsvar, herunder særligt på det maritime område.

Udover de arktiske stater har også andre aktører legitime og stigende interesser i Arktis, især knyttet til forskning på klimaområdet, nye internationale transportmuligheder samt mulighederne for at kunne

drage forsyningsmæssige fordele af energi- og mineralressourcerne i Arktis og deltage i udvindingen heraf. Blandt disse aktører er EU, men også de tre **nordøst-asiatiske lande** Kina, Japan og Sydkorea. For eksempel har både Kina og Sydkorea markant øget deres forskningsmæssige engagement i Arktis, herunder med bygning af isbrydere og etablering af permanente forskningsstationer på Svalbard.

Det er positivt, at de tre nordøstasiatiske lande tilslutter sig enigheden blandt kyststaterne i Det Arktiske Ocean om, at FN's Havretskonvention må være det bærende fundament for den retlige regulering i Arktis. Kongeriget støtter deres respektive ønsker om observatørstatus i Arktisk Råd. Der er også etableret bilaterale dialoger, særligt om havretlige emner såsom kravene på kontinentalsoklen i det arktiske område og spørgsmål om grænsedragning, samt konkrete samarbejdsprojekter bl.a. mellem Københavns Universitet og en række kinesiske universiteter indenfor naturvidenskab samt et gryende samarbejde mellem Danmarks Tekniske Universitet og Harbin Institute of Technology om arktisk teknologi.

Den globale interesse for Arktis vil uundgåeligt stige yderligere de kommende år. Flere lande vil ønske indsigt i og indflydelse på det internationale samarbejde vedrørende Arktis, i takt med at de strategiske, økonomiske og energimæssige muligheder i Arktis bliver tydeligere. Her kan Kongeriget i de bilaterale relationer spille en hovedrolle i at fremme en åben og inklusiv dialog. Kongeriget vil styrke dialogen med nye interessenter i Arktis og drage fordel af de ressourcer og kompetencer, som disse nye aktører medbringer, herunder også med henblik på kommercielt samt forsknings- og udviklingssamarbejde, samtidig med at de nye aktører integreres i de normer og værdier, som Kongeriget og de øvrige kyststater i Det Arktiske Ocean finder, må gælde for Arktis.

- Kongeriget vil for effektivt at forfølge den arktiske strategis mangestrengede mål og interesser udbygge de tætte bilaterale partnerskaber med vore arktiske naboer og skal som en hovedaktør i Arktis være med til at fremme nye bilaterale samarbejder og dialoger om mulighederne og udfordringerne i regionen.

JOINT COMMITTEE SAMARBEJDET MED USA

Joint Committee samarbejdet mellem Grønland, USA og Danmark udsprang af Igaliku-aftalen, der blev underskrevet i 2004 af daværende amerikanske udenrigsminister Colin Powell, daværende Landsstyremedlem for Finanser og Udenrigsanliggende Josef Motzfeldt og den daværende danske udenrigsminister Per Stig Møller i den sydgrønlandske bygd Igaliku. Igaliku-aftalen består af tre delaftaler:

- En aftale om modernisering af forsvarsaftalen af 1951 og oprettelse af en følgegruppe hertil (Permanent Committee)
- En fælles erklæring om samarbejde vedrørende miljøforhold på Pituffik (den amerikanske base i Thule)
- En aftale om teknisk-økonomisk samarbejde (Joint Committee samarbejdet)

Joint Committee er et trepartsforum for Grønland, USA og Danmark, som har til formål at styrke og fremme det økonomiske og tekniske samarbejde mellem Grønland og USA med særligt fokus på forskning, sundhed, teknologi, uddannelse, kultur og turisme.

TÆT SAMARBEJDE MED CANADA

Danmark/Grønland har, som en del af *Kontinentalsokkelprojektet* fra 2002, indsamlet data i tre områder nord for Grønland. Disse indsamlinger har været gennemført i et tæt samspil med bl.a. Canada, og det tætte samarbejde har ført til særdeles vellykkede opmålinger. Medio 2010 blev det besluttet at intensivere det bilaterale, tekniske samarbejde via etableringen af en fælles task force, som bl.a. skal undersøge mulighederne for at koordinere kravfremsættelser over for Kommissionen for Kontinentalsoklens Grænser (CLCS).

Danmark og Canada underskrev i maj 2010 en bilateral Memorandum of Understanding (MoU) om et forstærket operationelt *forsvarssamarbejde* i Arktis med fokus på bl.a. fælles militærøvelser, stabsudveksling og samarbejde om redningsopgaver.

Aftalen fungerer som en katalysator for et intensiveret dagligt samarbejde mellem Grønlands Kommando og Joint Task Force North i Yellowknife samt MARLANT Maritime Forces Atlantic i Halifax. Det er forventningen, at det tætte dansk – canadiske militære samarbejde vil blive yderligere udbygget over de kommende år dels via gensidig erfaringsudveksling indenfor bl.a. overlevelsesteknikker i Arktis, patruljering og overvågning dels via fortsat deltagelse i fælles militærøvelser.

Som en direkte udløber af oliekatastrofen i Louisiana har det grønlandske råstofdirektorat og det canadiske National Energy Board of Canada, som er ansvarlige for fastsættelsen af henholdsvis regulativer for grønlandsk og canadisk udvinding af *olie og naturgas* i Arktis indgået en bilateral aftale i 2010, som formaliserer samarbejdet mellem de to myndigheder

indenfor informationsudveksling af regulatorisk policy, konkrete olie- og naturgasboringer og den generelle udvikling indenfor deres respektive energimarkeder. Aftalen fastsætter at parterne vil mødes med regelmæssige intervaller. Der åbnes ligeledes op for udveksling af personale, gennemførelse af fælles kriseøvelser, opbygning af et fælles kriseberedskab, samt at man fremadrettet deler data og rapporter. Det formaliserede samarbejde er et stort skridt frem, idet såvel Grønland som Canada hermed opnår forhåndsviden om tiltag som pga. den geografiske nærhed vil påvirke modparten. Endvidere har Danmark og Canada en samarbejdsaftale på havmiljøområdet, den såkaldte CANDEN-aftale, som bl.a. skal sikre informationsudveksling i tilfælde af oliespild og havmiljøforurening.

Foto: Polfoto

6. Gennemførelse og opfølgning

- Med henblik på effektiv implementering iværksættes en styregruppe for Kongerigets arktiske strategi, styrket udenrigspolitisk koordination og samarbejde, samt styrket public diplomacy/offentlighedsarbejde vedr. Arktis.

Kongerigets strategi for Arktis sætter pejlemærker frem mod 2020 og sigter på at bidrage til et solidt fundament for en positiv udvikling i Arktis også i tiden derefter. Kongeriget dækker over tre samfund med hver deres politiske prioriteter og samfundsstrukturer. Derfor vil strategiens gennemførelse på de enkelte emneområder være tilpasset hver rigsdels unikke lovgivning, politiske prioriteter og finanslovforhold.

Kongerigets arktiske strategi er forankret i den eksisterende ressortfordeling og ansvarsfordeling mellem staten og Grønlands Selvstyre samt staten og Færøernes hjemmestyre.

Et væsentligt formål med den arktiske strategi er at fremme informationsudveksling og koordination af bestræbelser på alle områder relateret til udviklingen i Arktis, og derved opnå klarere fokus på fælles prioriteter og fremme samarbejde internt og eksternt hvor der er gensidig interesse herfor. Strategien vil således udgøre rammen for Kongerigets og de tre rigsdels arktisk-relaterede aktiviteter frem mod 2020.

Umiddelbart vil der blive iværksat en række tiltag for at sikre effektiv gennemførelse af strategien.

- Der etableres en tværgående Styregruppe for Arktisk Strategi, bestående af repræsentanter for regeringen (ministerier med arktiske aktiviteter), Naalakkersuisut og Færøernes Landsstyre på højt niveau. Styregruppen mødes på halvårlig basis som minimum. Udenrigsministeriet vil fungere som formand og sekretariat for styregruppen i nært samarbejde med Naalakkersuisut og Færøernes Landsstyre samt Statsministeriet. Udenrigsministeriet vil, for at fremme koordination af aktiviteter og varetagelse af Kongerigets interesser i Arktis, udnævne en særlig Arktisk Repræsentant.
- Der iværksættes i et samarbejde mellem regeringen, Naalakkersuisut og Færøernes Landsstyre konkrete bestræbelser på styrket udenrigs- og sikkerhedspolitisk koordination og samarbejde for så vidt angår Arktis. I tillæg til eksisterende dialogmekanismer (herunder på ministerniveau) og

etablering af en tværgående platform qua styregruppen for Arktisk Strategi, kunne elementer bl.a. omfatte forstærket dialog ift. multilaterale og global-økonomiske organisationer og emner, mere systematisk samarbejde gennem repræsentationsnetværket i udlandet, etablering af en udvekslingsordning mellem Udenrigsdirektoratet i Nuuk og Udenrigsministeriet i København samt fælles public diplomacy/advocacy indsats (jfr. nedenfor).

- Den arktiske strategi repræsenterer samtidig en ambition om styrket og mere systematisk outreach-indsats både i de tre rigsdels og internationalt, herunder via repræsentationerne i udlandet. Denne prioriterede indsats, i form af public diplomacy/advocacy indsats som seminarer, samarbejder med tænketanke etc., kunne fokusere på emner som klimaændringernes betydning for Arktis; Arktis som en samarbejdsregion; de nye erhvervs muligheder i Arktis; Kongerigets kulturelle og politiske diversitet; folkeretten og Arktis, m.v. Udenrigsministeriet vil afse midler hertil.

Udenrigsministeriet vil på vegne af regeringen og i samarbejde med Naalakkersuisut og Færøernes landsstyre årligt redegøre for udviklingen i Arktis og status for strategiens gennemførelse. Det tilstræbes, at der iværksættes en midtvejsevaluering af strategien i 2014-2015 og overvejelser om udarbejdelse af en ny strategi i 2018-2019.

UDGIVERE

Udenrigsministeriet

Asiatisk Plads 2
1448 København K
Telefon: + 45 3392 0000
Fax: +45 3254 0533
E-mail: um@um.dk
Internet: www.um.dk

Udenrigsdirektoratet

Grønlands Selvstyre
Postbox 1340
3900 Nuuk
Grønland
Telefon +299 345000
E-mail: nap@nanoq.gl
Internet: www.nanoq.gl

Udenrigsministeriet

Færøernes Landsstyre
Tinganes
FO-100 Tórshavn
Færøerne
Telefon: +298 306100
E-mail: mfa@mfa.fo
Internet: www.mfa.fo

UDGIVET

August 2011

DESIGN OG LAYOUT

India

ISBN

978-87-7087-559-2

